PROGRAM NAUCZANIA

języka niemieckiego jako drugiego języka obcego w liceum ogólnokształcącym i technikum (zgodny z wariantami podstawy programowej III.2.0. i III.2.)

1. Informacje ogólne 3
2. Wstęp 3
3. Ogólna koncepcja programu 4
4. Warunki umożliwiające realizację koncepcji programowej 6
   - 4.1. Kwalifikacje nauczycieli 6
   - 4.2. Liczebność grup językowych 7
   - 4.3. Czas realizacji programu 8
   - 4.4. Materiały dydaktyczne i wyposażenie sal lekcyjnych 8
5. Cele kształcenia 8
   - 5.1. Cele ogólne 8
   - 5.2. Cele szczegółowe 10
   - 5.3. Cele wychowawcze w nauce języka obcego 13
6. Zakres tematyki i treści nauczania 14
   - 6.1. Ogólny zakres tematyki 14
   - 6.2. Szczegółowy zakres tematyki nauczania oraz funkcje językowe i intencje komunikacyjne poszczególnych kręgów tematycznych 14
   - 6.3. Zagadnienia gramatyczne 20
7. Metodyczne aspekty realizacji programu 24
   - 7.1. Uwagi ogólne 24
   - 7.2. Ustalenie całorocznego planu pracy pedagogicznej 25
   - 7.3. Techniki nauczania podstawowych sprawności językowych 25
     - 7.3.1. Słuchanie 25
     - 7.3.2. Mówienie 27
     - 7.3.3. Czytanie 30
     - 7.3.4. Pisanie 33
     - 7.3.5. Przetwarzanie 35

AUTORKA: Marta Torenc

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2019

7.4. Techniki nauczania gramatyki 37
7.5. Techniki pracy nad przyswajaniem materiału leksykalnego 40
7.6. Techniki przyswajania i ćwiczenia poprawnej wymowy 42
7.7. Przykładowy scenariusz lekcji 44
7.8. Strategie uczenia się 46
7.9. Praca z *Portfolio językowym* 47
8. Ewaluacja programu – ocenianie osiągnięć uczniów 47
8.1. Uwagi ogólne 47
8.2. Ocenianie osiągnięć uczniów w zakresie poszczególnych sprawności językowych 48
8.3. Ocenianie uczniów z problemami dyslektycznymi 52
8.4. Samoocena ucznia 53
8.5. Wewnątrzszkolny system oceniania 56
9. Bibliografia 57

© Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne
Warszawa 2019
Wydanie I
ISBN: 978-83-02-18468-0

Opracowanie merytoryczne i redakcyjne: **Sebastian Ostalak** (redaktor koordynator, redaktor merytoryczny),
Izabella Jastrzębska-Okoń (współpraca redakcyjna)
Skład i łamanie: **Jolanta Syska**

AUTORKA: Marta Torenc

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2019

1. Informacje ogólne

Przedmiot:

- **język niemiecki jako drugi język obcy nowożytny** – nauczany **od początku** od klasy I szkoły ponadpodstawowej (podstawa programowa – wariant III.2.0)
- **język niemiecki jako drugi język obcy nowożytny** – **kontynuacja** nauki języka obcego nauczanego jako drugi w szkole podstawowej w klasach VII–VIII (podstawa programowa – wariant III.2.)

Typ szkoły: liceum ogólnokształcące i technikum

Etap nauki: III etap edukacyjny

Autor: Marta Torenc

Marta Torenc – doktor nauk humanistycznych w zakresie językoznawstwa, pracownik Zakładu Glottodydaktyki w Instytucie Germanistyki na Wydziale Neofilologii Uniwersytetu Warszawskiego. Z ramienia Ministerstwa Edukacji Narodowej sprawuje funkcję rzeczoznawcy ds. opiniowania podręczników do nauczania języka niemieckiego. Jest członkiem *Polskiego Towarzystwa Neofilologicznego*, *Towarzystwa Polsko-Szwajcarskiego* oraz *Deutsche Gesellschaft für Fremdsprachenforschung*. Na swoim koncie ma wiele publikacji naukowych poświęconych uczeniu się i nauczaniu języków obcych, jest także autorką materiałów dydaktycznych do nauczania online oraz koordynatorem projektów w obszarze kształcenia nauczycieli języków obcych. Sprawuje również funkcję recenzenta w Centralnej Komisji Egzaminacyjnej.

2. Wstęp

Uczenie się i nauczanie języków obcych w warunkach szkolnych należy rozumieć jako proces odbywający się w złożonej przestrzeni edukacyjnej i międzykulturowej. Jest to przedsięwzięcie wieloletnie, rozłożone na etapy, wymagające ukierunkowanych i spójnych działań ze strony władz oświatowych, szkoły i nauczycieli. Sukcesem organizatorów tego procesu będzie osiągnięcie przez młodzież swego rodzaju gotowości komunikacyjnej do porozumiewania się w językach obcych. Dzięki niej uczniowie odnajdą się w rzeczywistości pozaszkolnej i w świecie wielokulturowym, będą mogli kreatywnie reagować na różnego rodzaju sytuacje, osiągać zamierzone cele, podejmując działania językowe w zakresie rozumienia przekazów ustnych i pisemnych, tworzenia przekazów ustnych i pisemnych, reagowania i przetwarzania tekstów. Będą też gotowi realizować kolejne wyzwania, w tym doskonalenie posiadanych umiejętności językowych – często zgodnie z postulowanym dziś mottem „uczenia się przez całe życie". Stawka działań i zabiegów dydaktycznych podejmowanych przez nauczycieli na lekcji języków obcych jest zatem wysoka.

Niniejszy program jest skierowany przede wszystkim do nauczycieli języka niemieckiego i ma na celu merytoryczne wspieranie ich w organizowaniu nauczania języka niemieckiego w liceach ogólnokształcących i technikach w zreformowanym systemie kształcenia. Program określa warunki i cele kształcenia, treści nauczania, opisuje sposoby realizacji treści nauczania wskazanych w podstawie programowej oraz rekomenduje wskazówki metodyczne sprzyjające optymalizacji warunków rozwijania kompetencji komunikacyjnej w języku niemieckim, uwzględniając możliwości indywidualizacji pracy w zależności od potrzeb i możliwości uczniów oraz warunków, w jakich program będzie realizowany. Oprócz *Konstytucji RP*[1] i *Ustawy o systemie oświaty*[2] zasadniczym dokumentem, do którego odwołuje się program, jest *Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego i technikum w zakresie języka nowożytnego*[3], szczególnie jej warianty III.2.0 oraz III.2.

[1] Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., **Art. 70**, Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483
[2] Dz.U. z dnia 29 listopada 2017 r., poz. 2198, **Art. 22a**. *Dopuszczenie do użytku programu wychowania lub nauczania*
[3] Dz.U. z dnia 2 marca 2018 r., poz. 467, str. 8–10 i 56–67

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2019

Za obligatoryjną należy uznać realizację następujących elementów:

- globalne założenia opisane w preambule podstawy programowej, w szczególności kompetencje kluczowe,
- wymagania dotyczące treści nauczania i umiejętności wyrażone w postaci wymagań szczegółowych oraz
- zalecenia dotyczące warunków i sposobów realizacji podstawy programowej (co ma odzwierciedlenie także w niniejszym programie).

Pozostałe treści programu mają charakter dodatkowy, zostały opracowane z zamiarem wsparcia nauczyciela w ukierunkowaniu i usystematyzowaniu jego działań. Niniejszy program uwzględnia poza tym kształcenie umiejętności ponadprzedmiotowych oraz realizację zadań szkoły.

Zgodnie z założeniami reformy edukacji wprowadzonej w roku 2017 każdy uczeń liceum ogólnokształcącego oraz technikum uczy się obowiązkowo dwóch języków obcych nowożytnych, a naukę pierwszego z nich rozpoczyna już w pierwszej klasie szkoły podstawowej. W zaistniałej sytuacji język niemiecki będzie z reguły nauczany jako drugi język obcy, a kontakt z nim uczeń rozpocznie w ostatnich klasach szkoły podstawowej, bądź właśnie na trzecim etapie edukacji. W tym układzie można upatrywać wielu pozytywnych aspektów. Po pierwsze – uczeń rozwinął już kompetencję komunikacyjną w pierwszym języku obcym, wkraczając na poziom samodzielności w użytkowaniu tego języka i jest w stanie przenieść to doświadczenie na naukę drugiego języka, tak w zakresie strategii uczenia się, jak i strategii komunikacyjnych. Po drugie – „okrzepnięcie" w komunikacji obcojęzycznej w pierwszym języku obcym może umotywować ucznia do świadomego poszukiwania kolejnych wyzwań intelektualnych i do powiązania ich z osobistymi celami i planami życiowymi. Po trzecie – nauczyciel języka niemieckiego może sobie pozwolić na pewną elastyczność w dostosowaniu programu i swoich działań do rzeczywistych potrzeb i możliwości młodzieży.

Autorce programu pozostaje życzyć nauczycielom, którzy sięgną po niniejszy dokument, aby ich doświadczenie i wypracowane rozwiązania dydaktyczne zaowocowały satysfakcją w osiąganiu wyznaczonych celów, a wyzwania wynikające z reformy systemu nauczania języków obcych przyczyniły się w sposób twórczy do ich rozwoju zawodowego.

3. Ogólna koncepcja programu

Niniejszy program odwołuje się do aktów prawnych regulujących kwestie nauczania języków obcych nowożytnych na III etapie edukacyjnym w polskim systemie edukacji. W tym kontekście jednym z najistotniejszych dokumentów jest *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 stycznia 2018 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia*[4]. Niniejszy program uwzględnia ponadto przesłanki zawarte w dokumencie opracowanym w 2001 roku przez Radę Europy: *Europejski system opisu kształcenia językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie*[5] (w dalszej części programu w skrócie: ESOKJ).

Program odwołuje się ponadto do publikacji *Profile deutsch*[6]. Jest to narzędzie, które powstało z inicjatywy Rady Europy i Instytutu Goethego na podstawie ESOKJ. *Profile deutsch* zawiera szczegółowe opisy poszczególnych poziomów biegłości językowej i stanowi bazę danych dla zasobów leksykalnych i gramatycznych oraz intencji komunikacyjnych powiązanych z danym poziomem biegłości językowej.

Grupę docelową programu stanowią uczniowie liceów ogólnokształcących i techników, którzy uczą się języka niemieckiego jako drugiego języka obcego nowożytnego. Program uwzględnia obydwa warianty podstawy programowej: III.2.0 i III.2., odpowiadając tym samym zróżnicowanej sytuacji edukacyjnej uczniów po zakończeniu nauki w zreformowanej szkole podstawowej.

[4] Dz.U. z dnia 2 marca 2018 r., poz. 467

[5] Por. Council of Europe: Daniel Coste, Brian North, Joseph Sheils, John Trim; *Europejski system opisu kształcenia językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie*, Warszawa, Wydawnictwa Centralnego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli, 2003

[6] Manuela Glaboniat i inni, *Profile deutsch. Gemeinsamer europäischer Referenzrahmen. Lernzielbestimmungen. Kannbeschreibungen. Kommunikative Mittel. Niveau A1–A2, B1–B2, C1–C2*, Berlin, Monachium, Langenscheidt KG, 2005

AUTORKA: Marta Torenc

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2019

Wariant III.2.0. podstawy programowej dotyczy uczniów, którzy rozpoczynają naukę języka niemieckiego w pierwszej klasie liceum bądź technikum. Kończąc III etap edukacyjny, powinni osiągnąć biegłość językową porównywalną z poziomem A2 według ESOKJ. Uczniowie posługujący się językiem obcym na tym poziomie rozumieją wypowiedzi i często używane wyrażenia związane z podstawowymi kwestiami (np. informacje dotyczące rozmówcy, jego rodziny, zakupów, otoczenia). Potrafią porozumiewać się w typowych, prostych sytuacjach komunikacyjnych wymagających jedynie bezpośredniej wymiany zdań na tematy znane i powtarzające się. Potrafią też w prosty sposób opisywać swoje otoczenie, a także wypowiadać się na tematy związane z ich najważniejszymi potrzebami, korzystając z podstawowego zasobu środków leksykalnych i gramatycznych.

Wariant III.2. podstawy programowej odnosi się do uczniów, którzy w szkole średniej kontynuują naukę drugiego języka obcego nowożytnego na podbudowie wymagań podstawy programowej wariant II.2 (drugi język obcy, klasy VII–VIII szkoły podstawowej). Umożliwienie tej grupie uczniów kontynuacji nauki jest istotnym zadaniem szkoły, co podstawa programowa określa w preambule oraz w *Warunkach i sposobie realizacji*. Przybliżony poziom biegłości językowej uczniów po zakończeniu nauki na III etapie edukacyjnym powinien nawiązywać do poziomu A2+. Warto jednak zaznaczyć, że zgodnie z zamysłem autorów podstawy programowej nie należy pojmować tego odniesienia jako sztywnej, ograniczającej ramy[7], zatem zarówno nauczyciele, jak i uczniowie, którzy zechcą realizować wymagania wykraczające ponad poziom A2+ (wg ESOKJ), mają taką możliwość w ramach tego programu. Taką sytuację dopuszczają również: zapisy w Art. 22a *Ustawy o systemie oświaty*[8] oraz dokument *Wytyczne do tworzenia programów nauczania i scenariuszy zajęć*[9] wydany przez ORE. Uczniowie realizujący wariant III.2. podstawy – oprócz osiągnięć określonych dla poziomu A2 – będą mogli włączyć do swojego repertuaru językowego pewne elementy tzw. samodzielności językowej, jak autorzy ESOKJ określają poziom biegłości B1. Samodzielność językowa powinna przejawiać się w tym, że w podstawowym zakresie uczeń będzie umiał sprostać sytuacjom komunikacyjnym związanym m.in. z podróżą do krajów niemieckojęzycznych. Poza tym uczeń powinien zrozumieć zasadnicze wątki przekazu zawartego w standardowych wypowiedziach z zakresu spraw i zdarzeń typowych dla szkoły czy czasu wolnego. W zakresie tworzenia wypowiedzi zaś, czy to ustnych, czy pisemnych, uczeń będzie umiał tworzyć proste, w miarę spójne wypowiedzi na tematy, które są mu znane bądź go interesują. Ponadto uczeń będzie w prosty sposób opisywał wydarzenia, doświadczenia osobiste oraz plany, projekty i marzenia odnoszące się do przyszłości.

Cele zawarte w programie odzwierciedlają współczesne tendencje w dydaktyce języków obcych, odnoszą się do kompetencji językowej realizowanej poprzez różne aktywności językowe, takie jak poznawanie środków językowych, rozumienie i tworzenie wypowiedzi, reagowanie na wypowiedzi i przetwarzanie wypowiedzi. Działania wynikające z tak sformułowanej mapy celów stwarzają uczniom możliwość realnych postępów językowych, a także dokonania samooceny pod względem stopnia ich realizacji.

Niniejszy program ma zatem charakter uniwersalny, może być realizowany z zastosowaniem podręczników do nauki języka niemieckiego jako drugiego języka obcego nowożytnego w liceum ogólnokształcącym i technikum, zgodnie z wariantem III.2.0 podstawy programowej (uczniowie rozpoczynający naukę drugiego języka obcego) oraz wariantem

[7] ESOKJ to niekwestionowane narzędzie kreowania polityki językowej w krajach Europy, jednak w obecnym kształcie ESOKJ jest przedmiotem licznych dyskusji naukowych, badań i ekspertyz. Wynika z nich, iż warto traktować ten dokument nie jako sztywny punkt odniesienia, ale wspólną platformę wymiany. Postuluje się także konieczność prowadzenia dalszych prac nad jego doprecyzowaniem i udoskonaleniem, które będą uwzględniały dynamiczny charakter nauczania językowego. Warto mieć tego świadomość podczas operacjonalizacji siatki celów nauczania językowego na potrzeby konkretnej grupy uczniów, funkcjonującej przecież zawsze w swoistym i unikatowym kontekście edukacyjnym.

[8] *Ustawa o systemie oświaty* (Dz.U. z dnia 29 listopada 2017 r., poz. 2198, Art. 22a, ustęp 4: Program wychowania przedszkolnego i programy nauczania, o których mowa w ust. 1 i 3, mogą obejmować treści nauczania wykraczające poza zakres treści nauczania ustalonych w podstawie programowej wychowania przedszkolnego, treści nauczania ustalonych dla danych zajęć edukacyjnych w podstawie programowej kształcenia ogólnego [...].

[9] Joanna Borgensztajn i inni, *Wytyczne do tworzenia programów nauczania i scenariuszy zajęć*, Warszawa, Ośrodek Rozwoju Edukacji, 2018, s. 8: Treści nauczania zawarte w programie nauczania mogą wykraczać poza treści ustalone w podstawie programowej, natomiast nie dopuszcza się, by treści w programie nauczania nie wyczerpywały treści podstawy programowej. **Program jest więc dokumentem szerszym i – z punktu widzenia możliwości wykorzystania w procesie dydaktycznym – dokładniejszym niż podstawa programowa**, która wytycza kierunek: wskazuje cele i treści kształcenia konieczne do zrealizowania w danym przedmiocie na określonym etapie edukacyjnym. Natomiast w programie nauczania treści te mogą być rozszerzone zgodnie z koncepcją autora i są obudowane opisem metod i technik nauczania oraz sposobów sprawdzania poziomu osiągniętych wymagań przez uczniów.

AUTORKA: Marta Torenc

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2019

III.2. (uczniowie kontynuujący naukę drugiego języka obcego ze szkoły podstawowej – klasy VII–VIII)[10]. Program stwarza możliwość różnicowania wymagań oraz indywidualizacji procesu nauczania. Efekty nauczania uzyskane przez uczniów będą zależeć przede wszystkim od ich możliwości poznawczych, motywacji i systematycznego wysiłku wkładanego w pracę nad sprawnościami komunikacyjnymi. Istotną rolę w tym procesie będzie odgrywał również podręcznik wraz z zawartym w nim materiałem, technikami i formami pracy oraz kontakt z nowymi technologiami. Wreszcie do uzyskanych efektów kształcenia przyczyni się w sposób istotny sam nauczyciel z jego doświadczeniem, kompetencjami, zaangażowaniem i rolą mediatora międzykulturowego.

4. Warunki umożliwiające realizację programu

Realizacja celów przedstawionych w niniejszym programie zależy w znacznym stopniu od kwalifikacji i postaw nauczycieli, organizacji środowiska nauczania, jakości materiałów dydaktycznych czy otoczenia multimedialnego. Muszą one być spójne z przepisami prawa oświatowego i podstawą programową oraz wpisywać się we współczesne tendencje w dydaktyce języków obcych.

4.1. Kwalifikacje nauczycieli

Pod względem formalnym nauczyciel języka niemieckiego na III etapie edukacyjnym musi spełniać wymagania określone w *Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 sierpnia 2017 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli*[11]. Zgodnie z § 12.1–12.2. wymienionego dokumentu kwalifikacje do nauczania języków obcych nowożytnych w liceach i technikach posiada osoba, która ukończyła

- studia drugiego stopnia lub jednolite studia magisterskie, na kierunku filologia w specjalności danego języka obcego lub lingwistyki stosowanej w zakresie danego języka obcego, oraz posiada przygotowanie pedagogiczne lub
- studia drugiego stopnia lub jednolite studia magisterskie, w kraju, w którym językiem urzędowym jest dany język
- studia drugiego stopnia lub jednolite studia magisterskie, na dowolnym kierunku (specjalności), i legitymuje się
  - świadectwem egzaminu z danego języka obcego w stopniu zaawansowanym lub biegłym, o którym mowa w załączniku do rozporządzenia, oraz posiada przygotowanie pedagogiczne lub
  - świadectwem złożenia państwowego nauczycielskiego egzaminu z danego języka obcego stopnia II, o którym mowa w załączniku do rozporządzenia, lub
- nauczycielskie kolegium języków obcych w specjalności danego języka obcego.

Z punktu widzenia przygotowania merytorycznego nauczyciel języka niemieckiego powinien wykazać się biegłością językową na poziomie minimum C1 lub C2 (według ESOKJ), powinien zatem skutecznie, płynnie i precyzyjnie posługiwać się językiem niemieckim w kontaktach osobistych i zawodowych. Istotne są ponadto jego umiejętności i wiedza z zakresu językoznawstwa, literaturoznawstwa oraz kulturoznawstwa. Właśnie treści kulturowe, których rola w procesie nauczania bywa niedoceniana przez samych nauczycieli, silnie korelują z wynikami nauczania[12], a ich obecność na lekcji to istota tego, czego nauczyciel może nauczyć – otwartości na inne kultury i dialogu międzykulturowego. Od nauczyciela języka niemieckiego oczekuje się ponadto, by wykazał się

- wiedzą psychologiczno-pedagogiczną pozwalającą mu rozumieć procesy nauczania i uczenia się oraz wychowania i rozwoju uczniów,
- wiedzą z zakresu dydaktyki ogólnej i dydaktyki językowej,

[10] Por. *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej*, Dz.U. z dnia 24 lutego 2017, poz. 356, str. 19–21, 76–79 i 80–81

[11] Dz.U. z dnia 24 sierpnia 2017, poz. 1575, str. 5–6

[12] Hanna Komorowska, *Rola nauczyciela – mity i slogany a rzeczywistość*, w: „Neofilolog" nr 45/2, 2015, s. 153

AUTORKA: Marta Torenc

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2019

- kompetencjami umożliwiającymi kompleksową realizację zadań szkoły, w tym kompetencjami do samodzielnego przygotowania i dostosowania programu nauczania do potrzeb i możliwości uczniów,
- umiejętnością profesjonalizacji własnych działań i doskonalenia warsztatu pedagogicznego,
- umiejętnością skutecznej komunikacji wewnątrz- i międzyszkolnej, z uczniami, nauczycielami oraz innymi osobami zaangażowanymi w procesy dydaktyczno-wychowawcze, włączając w to rodziców, pedagogów i ekspertów zewnętrznych,
- postawą otwartości, refleksyjności, wrażliwością etyczną i empatią, poczuciem odpowiedzialności i zaangażowaniem prospołecznym.

Kwestie te reguluje szczegółowo *Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 17 stycznia 2012 r. w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela*[13]. Lista ministerialnych wymagań pokazuje, jak duże wyzwania stoją przed nauczycielem języka niemieckiego, który przecież wspiera całościowy rozwój ucznia, a nie tylko jego umiejętności językowe. Ponadto pracuje z uczniami o specjalnych potrzebach edukacyjnych[14], a także nierzadko z uczniami zagubionymi w przestrzeni społecznej, o mniejszym wsparciu środowiska domowego czy niedowartościowanymi w kwestiach kultury regionalnej. Nauczyciel – zgodnie z *Warunkami i sposobem realizacji* podstawy programowej – może skutecznie włączać ich w liczne bardziej lub mniej złożone zadania i projekty, pomagać w zrozumieniu swojej własnej tożsamości kulturowej, budowaniu odniesień międzykulturowych, wspierać w osiąganiu drobnych i dużych sukcesów komunikacyjnych oraz stwarzać możliwość rozwijania tzw. umiejętności miękkich, takich jak umiejętność współpracy, oceny mocnych i słabych stron własnych oraz kolegów i koleżanek, doceniania wkładu pracy podczas np. zadań projektowych. W tym miejscu należy powtórnie wspomnieć o globalnych założeniach podstawy programowej dla liceów ogólnokształcących i techników – nauczyciel oprócz skutecznego nauczania języka obcego ma obowiązek realizować główne cele kształcenia ogólnego III etapu edukacji i dokładać starań, by uczniowie w jak największym stopniu opanowali umiejętności opisane w preambule podstawy.

4.2. Liczebność grup językowych

Kwestię liczebności grup językowych na zajęciach z języków obcych reguluje *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 marca 2017 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół*[15]. Z tego rozporządzenia (§ 7.1. ustęp 2) wynika, iż podział na grupy na lekcji języka obcego nowożytnego jest obowiązkowy dla klas liczących więcej niż 24 uczniów. Tworzenie grup językowych powinno odbywać się według kryterium zaawansowania znajomości danego języka. Rozporządzenie stwarza jednocześnie podstawę do tworzenia w szkole grup międzyklasowych na zajęciach z języka obcego. Biorąc pod uwagę materię przedmiotu, a także *Warunki i sposób realizacji* zawarte w podstawie programowej, za optymalne należy uznać nauczanie w grupach o jak najbardziej zbliżonym poziomie biegłości językowej i nie większych niż 15 osób. Warto zadbać o to, aby zakwalifikowanie ucznia do właściwej grupy odbywało się na podstawie odpowiednich narzędzi pomiaru, takich jak testy poziomujące oraz rozmowy z uczniami. Po uzyskaniu takich warunków nauczyciele mogą poświęcić odpowiednio dużo uwagi każdemu uczniowi, stworzyć dogodne warunki do interakcji językowej poprzez organizację pracy w parach i grupach bez obaw o realizację programu. Uczniowie mogą intensywnie wykorzystać czas na wypowiedzi ustne, będące przecież podstawą do zdobywania biegłości w języku mówionym.

W liczniejszych grupach językowych realizacja programu jest znacznie utrudniona i oznacza w praktyce wolniejsze tempo realizacji wyznaczonych celów i utrudnione warunki indywidualizacji pracy nad rozwijaniem kompetencji językowych.

[13] Dz.U. z dnia 6 lutego 2012, poz. 131
[14] Por. Dz.U. z dnia 25 sierpnia 2017, poz. 1591
[15] Dz.U. z dnia 31 marca 2017, poz. 703

AUTORKA: Marta Torenc

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2019

4.3. Czas realizacji programu

Program jest dostosowany do nauki języka niemieckiego jako drugiego języka obcego nowożytnego dla uczniów rozpoczynających bądź kontynuujących naukę na podbudowie wymagań podstawy programowej II.2. przy założeniu, że na jego realizację przeznaczono łącznie w cyklu kształcenia osiem godzin lekcyjnych tygodniowo. W przypadku liceum ogólnokształcącego są to dwie godziny lekcyjne tygodniowo w trakcie czterech kolejnych lat. W technikum uczniowie realizują dwie godziny lekcyjne tygodniowo w trakcie trzech pierwszych lat i jedną godzinę lekcyjną tygodniowo w trakcie dwóch kolejnych lat. Kwestia ta jest uregulowana w załącznikach nr 4 i 5 do wymienianego już wcześniej *Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 marca 2017 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół*. Taki tryb pracy zapewnia uczniowi osiągnięcie podstawowego poziomu biegłości językowej A2 w przypadku podstawy III.2.0, zaś uczniom realizującym wymagania podstawy III.2. zapewni osiągnięcie poziomu biegłości językowej A2+.

4.4. Materiały dydaktyczne i wyposażenie sal lekcyjnych

Odpowiednio wyposażona sala lekcyjna tworzy przyjazne i motywujące środowisko do nauki języka obcego, usprawnia prezentację materiału językowego i pozajęzykowego, ułatwia rozumienie struktur językowych, uatrakcyjnia lekcje i dynamizuje ich przebieg, przybliża realia krajów niemieckojęzycznych i zachęca uczniów do samodzielności w poszukiwaniu informacji.

Niezbędnym elementem wyposażenia sali lekcyjnej są środki wizualne, takie jak tablice do pisania, tablice korkowe, tablice gramatyczne, plakaty i mapy.

Biorąc pod uwagę z jednej strony rozwój i powszechność nowych technologii informacyjno-komunikacyjnych i możliwości, jakie stwarzają w nauczaniu, a z drugiej strony dostępność narzędzi i pakietów multimedialnych do nauki języków obcych oraz wymóg opisany w ustępie 4 *Warunków i sposobie realizacji* podstawy programowej mówiący o konieczności wyposażenia sali lekcyjnej, należy mieć świadomość, że wyposażanie pracowni językowych w narzędzia elektroniczne staje się obowiązkiem. Należy zwrócić szczególną uwagę na jakość zasobów internetowych stosowanych na zajęciach i oprogramowanie wspierające proces dydaktyczny. Kompetentne doradztwo ze strony nauczyciela w zakresie tego, z których narzędzi i materiałów online warto korzystać (np. podcasty, vlogi, słowniki online, treningi leksykalno-gramatyczne online etc.), i wykorzystywanie platform edukacyjnych do indywidualizacji nauczania to nowe wyzwania dla kadry nauczycielskiej w zakresie organizacji materiałów dydaktycznych do nauki języka niemieckiego.

Ważną funkcję spełnią także tablice interaktywne z oprogramowaniem czy urządzenia mobilne. Ułatwiają one pracę z nowymi technologiami, zapewniają dostęp do słowników online, umożliwiają odtwarzanie nagrań i filmów z tekstami do rozumienia ze słuchu.

Urządzenia tradycyjne, takie jak telewizor z odtwarzaczem DVD oraz odtwarzacz CD również ułatwią uczniom dostęp do materiałów obcojęzycznych.

Dobrze, jeśli w sali językowej będzie dostępna także podręczna biblioteczka, w której uczeń znajdzie słowniki niemiecko-polskie i polsko-niemieckie, repetytoria gramatyczne i leksykalne, segregatory z arkuszami do pracy indywidualnej, niemieckojęzyczną lekturę w postaci wybranych książek, albumy czy czasopisma. Rozbudowane wyposażenie sali lekcyjnej niewątpliwie przyczyni się do sukcesu w realizacji założeń programu nauczania.

5. Cele kształcenia

5.1. Cele ogólne

Nadrzędnym celem kształcenia na lekcji języka niemieckiego nauczanego jako drugi język obcy nowożytny jest skuteczne porozumiewanie się w tym języku – zarówno w mowie, jak i w piśmie. Tak sformułowany cel jest definiowany w dydaktyce języków obcych poprzez odpowiednie poziomy biegłości (A1–C2) w zakresach oznaczających poszczególne sprawności językowe: rozumienie wypowiedzi ustnej i pisemnej, wypowiedź ustna i pisemna, interakcja ustna i pisemna, przetwarzanie wypowiedzi (występujące w literaturze dydaktycznej często pod pojęciem mediacji językowej). Zatem skuteczność

AUTORKA: Marta Torenc

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2019

porozumiewania się jest osadzona w bardzo konkretnych ramach, a tym z kolei przypisać można dalej cele szczegółowe (w podstawie programowej określone jako wymagania szczegółowe).

Nauka języka niemieckiego jako drugiego języka obcego nowożytnego (warianty III.2.0 i III.2 podstawy programowej) ma zapewnić uczniowi swobodną komunikację w tym języku na poziomie podstawowym, w obrębie podstawowej tematyki dotyczącej ucznia i jego bliskiego otoczenia, rodziny, szkoły, funkcjonowania w życiu codziennym.

Warto jednak pamiętać, że przebieg komunikacji obcojęzycznej, podobnie jak proces nabywania kompetencji komunikacyjnej w danym języku, uwarunkowany jest szeregiem czynników, do których można zaliczyć między innymi cechy osobowe, postawy ucznia czy stopień jego samodzielności. Porozumiewanie się w języku obcym wynikające z nabytej kompetencji językowej jest czynnością złożoną. Funkcjonuje niejako „poza gotowymi schematami i katalogami intencji komunikacyjnych", jego skuteczność wymaga kreatywnych reakcji na nowe sytuacje i osoby, wykorzystywania nie tylko środków i sprawności językowych, lecz także angażowania zasobów wiedzy ogólnej, w tym także kulturowej i społecznej. Zatem dążenie do osiągnięcia celów ogólnych kształcenia na lekcji języka niemieckiego nie może odbywać się w próżni, z pominięciem wspomnianych czynników. Musi całościowo uaktywniać ucznia, jego wiedzę ogólną, kompetencje i postawy umożliwiające mu sprawne funkcjonowanie we współczesnym świecie.

Podstawa programowa w zakresie języka obcego nowożytnego wyznacza następujące ogólne cele kształcenia, wspólne dla wariantów III.2.0 oraz III.2.	
I. W zakresie znajomości środków językowych	uczeń powinien posługiwać się podstawowym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), w zakresie tematów wskazanych w wymaganiach szczegółowych.
II. W zakresie rozumienia wypowiedzi	uczeń powinien rozumieć proste wypowiedzi ustne artykułowane wyraźnie, w standardowej odmianie języka, a także proste wypowiedzi pisemne.
III. W zakresie tworzenia wypowiedzi	uczeń powinien samodzielnie tworzyć krótkie, proste, spójne i logiczne wypowiedzi ustne i pisemne.
IV. W zakresie reagowania na wypowiedzi	uczeń powinien uczestniczyć w rozmowie i reagować w typowych sytuacjach w sposób zrozumiały, adekwatnie do sytuacji komunikacyjnej, ustnie lub pisemnie, w formie prostego tekstu.
V. W zakresie przetwarzania wypowiedzi	uczeń powinien umieć zmieniać formę przekazu ustnego lub pisemnego.

W przypadku uczniów realizujących wariant podstawy III.2 należy mieć na uwadze, że określenie poziomu docelowego A2+ ma charakter bardzo umowny. W odniesieniu do skali biegłości językowej może to w praktyce oznaczać bardzo ugruntowane opanowanie poszczególnych kompetencji oraz środków językowych na poziomie A2, ale również osiągnięcie poziomu biegłości B1 w zakresie podstawowym. Taki stan rzeczy uprawnia nauczyciela – a wręcz powinien go zachęcać – do stawiania umotywowanym i uzdolnionym uczniom wymagań z obszaru działań językowych na poziomie B1. Wydaje się, że cel, jakim jest stawanie się samodzielnym użytkownikiem języka niemieckiego, jest atrakcyjny także dla uczniów, którzy chcieliby zakończyć trzeci etap edukacyjny z konkretnymi efektami komunikacyjnymi. Doprowadzenie uczniów do poziomu B1 stwarza im ponadto realną możliwość przystąpienia do egzaminu maturalnego na poziomie podstawowym, o ile zechcą uzupełnić działania na lekcji dodatkową pracą własną. Zatem nauczyciele, którzy dysponują skutecznymi metodami nauczania i spotykają się z chęcią intensywnej pracy nad językiem ze strony swoich uczniów, mają przy tak określonej siatce godzin realną możliwość realizacji celów komunikacyjnych określonych przez poziom biegłości B1. Należy pamiętać, że większość nauczycieli wykorzystująca niniejszy program zdobyła doświadczenie w nauczaniu języka niemieckiego zgodne z podstawą programową sprzed reformy systemu edukacji,

AUTORKA: Marta Torenc

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2019

tzn. w cyklu trzyletnim wspierali oni uczniów kontynuujących naukę języka obcego w opanowaniu treści nauczania na poziomie B1. Zatem, jeżeli stopień zaawansowania uczniów sprzyja rozwijaniu kompetencji wykraczających poza umowne A2+, nie należy ograniczać potencjału zarówno uczniów, jak i nauczycieli. Powinno się umożliwić uczniom realizację celów z zakresu samodzielności językowej (B1).

5.2. Cele szczegółowe

Przedstawione powyżej cele ogólne wymagają przypisania do nich celów szczegółowych, konsekwentnie realizujących cele ogólne. W podstawie programowej są one wskazane jako treści nauczania. Cele szczegółowe powinny uwzględnić opanowanie wszystkich sprawności językowych w zakresie podstawowym, co umożliwia skuteczne porozumiewanie się w podstawowych sytuacjach komunikacyjnych, które mogą zaistnieć w kontaktach z obcokrajowcami, np. podczas pobytu w krajach niemieckojęzycznych.

Uczniowie rozpoczynający (III.2.0.) bądź kontynuujący (III.2.) naukę języka obcego nowożytnego jako drugiego w liceum/technikum, po zakończeniu cyklu kształcenia powinni:*	
ZAKRES TEMATYCZNY	• posługiwać się podstawowym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie następujących tematów: – człowiek (np. dane personalne, **okresy życia**, wygląd zewnętrzny, cechy charakteru, rzeczy osobiste, uczucia i emocje, umiejętności i zainteresowania); – miejsce zamieszkania (np. dom i jego okolica, pomieszczenia i wyposażenie domu, prace domowe); – edukacja (np. szkoła i jej pomieszczenia, przedmioty nauczania, uczenie się, przybory szkolne, oceny szkolne, życie szkoły, zajęcia pozalekcyjne) – praca (np. popularne zawody i związane z nimi czynności i **obowiązki**, miejsce pracy, praca dorywcza, wybór zawodu); – życie prywatne (np. rodzina, znajomi i przyjaciele, czynności życia codziennego, określanie czasu, formy spędzania czasu wolnego, święta i uroczystości, **konflikty i problemy**); – żywienie (np. artykuły spożywcze, posiłki i ich przygotowywanie, lokale gastronomiczne); – zakupy i usługi (np. rodzaje sklepów, towary i ich cechy, sprzedawanie i kupowanie, środki płatnicze, **wymiana i zwrot towaru**, promocje, korzystanie z usług); – podróżowanie i turystyka (np. środki transportu i korzystanie z nich, orientacja w terenie, hotel, wycieczki, zwiedzanie); – kultura (np. **twórcy i ich dzieła**, uczestnictwo w kulturze, tradycje i zwyczaje, media); – sport (np. dyscypliny sportu, sprzęt sportowy, obiekty sportowe, imprezy sportowe, uprawianie sportu); – zdrowie (np. **tryb życia**, samopoczucie, choroby, ich objawy i leczenie); – nauka i technika (np. **wynalazki**, korzystanie z podstawowych urządzeń technicznych i technologii informacyjno-komunikacyjnych); – świat przyrody (np. pogoda, pory roku, rośliny i zwierzęta, krajobraz, **zagrożenie i ochrona środowiska naturalnego**); – **życie społeczne (np. wydarzenia i zjawiska społeczne)**;
ROZUMIENIE WYPOWIEDZI USTNEJ	• rozumieć proste wypowiedzi ustne (np. rozmowy, wiadomości, komunikaty, ogłoszenia, instrukcje) artykułowane wyraźnie, w standardowej odmianie języka: – reagować na polecenia; – określać główną myśl wypowiedzi; – określać intencje nadawcy/autora wypowiedzi; – określać kontekst wypowiedzi (np. czas, miejsce, sytuację, uczestników); – znajdować w wypowiedzi określone informacje; – **układać informacje w określonym porządku**; – rozróżniać formalny i nieformalny styl wypowiedzi;

* Informacje dotyczące wariantu III.2.0. zapisano jasną czcionką. Wariant III.2. zawiera wszystkie informacje dotyczące wariantu III.2.0. oraz te, które zapisano czcionką pogrubioną.

AUTORKA: Marta Torenc

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2019

ROZUMIENIE WYPOWIEDZI PISEMNEJ	• rozumieć proste wypowiedzi pisemne (np. listy, e-maile, SMS-y, kartki pocztowe, napisy, broszury, ulotki, jadłospisy, ogłoszenia, instrukcje, rozkłady jazdy, historyjki obrazkowe z tekstem, artykuły, teksty narracyjne, **recenzje**, wywiady, wpisy na forach i blogach, teksty literackie): – określać główną myśl tekstu lub fragmentu tekstu; – określać intencje nadawcy/autora tekstu; – określać kontekst wypowiedzi (np. nadawcę, odbiorcę, **formę tekstu**, czas, miejsce, sytuację); – znajdować w tekście określone informacje; – układać informacje w określonym porządku; – rozróżniać formalny i nieformalny styl tekstu;
TWORZENIE WYPOWIEDZI USTNEJ	• tworzyć krótkie, proste, spójne i logiczne wypowiedzi ustne: – opisywać ludzi, zwierzęta, przedmioty, miejsca i zjawiska; – opowiadać o czynnościach, doświadczeniach i wydarzeniach z przeszłości i teraźniejszości; – przedstawiać fakty z przeszłości i teraźniejszości; – przedstawiać intencje, marzenia, nadzieje i plany na przyszłość; – opisywać upodobania; – wyrażać i uzasadniać swoje opinie, **przedstawiać opinie innych osób**; – wyrażać uczucia i emocje; – stosować formalny lub nieformalny styl wypowiedzi adekwatnie do sytuacji;
TWORZENIE WYPOWIEDZI PISEMNEJ	• tworzyć krótkie, proste, spójne i logiczne wypowiedzi pisemne (np. notatkę, ogłoszenie, zaproszenie, życzenia, wiadomość, SMS, kartkę pocztową, e-mail, historyjkę, **list prywatny**, wpis na blogu): – opisywać ludzi, zwierzęta, przedmioty, miejsca i zjawiska; – opowiadać o czynnościach, doświadczeniach i wydarzeniach z przeszłości i teraźniejszości; – przedstawiać fakty z przeszłości i teraźniejszości; – przedstawiać intencje, marzenia, nadzieje i plany na przyszłość; – opisywać upodobania; – wyrażać i uzasadniać swoje opinie, **przedstawiać opinie innych osób**; – wyrażać uczucia i emocje; – stosować formalny lub nieformalny styl wypowiedzi adekwatnie do sytuacji;
REAGOWANIE USTNE	• reagować ustnie w typowych sytuacjach: – przedstawiać siebie i inne osoby; – nawiązywać kontakty towarzyskie; rozpoczynać, prowadzić i kończyć rozmowę; podtrzymywać rozmowę, w przypadku trudności w jej przebiegu (np. prosić o wyjaśnienie, powtórzenie, sprecyzowanie; upewniać się, że rozmówca zrozumiał wypowiedź); – uzyskiwać i przekazywać informacje i wyjaśnienia; – wyrażać swoje opinie, pytać o opinie, zgadzać się lub nie zgadzać się z opiniami innych osób; – wyrażać swoje upodobania, intencje i pragnienia, pytać o upodobania, intencje i pragnienia innych osób; – składać życzenia i gratulacje, odpowiadać na życzenia i gratulacje; – zapraszać i odpowiadać na zaproszenie; – proponować, przyjmować i odrzucać propozycje; **zachęcać**; prowadzić proste negocjacje w sytuacjach życia codziennego; – prosić o radę i udzielać rady; – pytać o pozwolenie, udzielać i odmawiać pozwolenia; – **ostrzegać**, nakazywać, zakazywać, **instruować**; – wyrażać prośbę oraz zgodę lub odmowę spełnienia prośby; – wyrażać uczucia i emocje (np. radość, smutek, **niezadowolenie**, **zdziwienie**, **nadzieję**, **obawę**); – stosować zwroty i formy grzecznościowe;

AUTORKA: Marta Torenc

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2019

REAGOWANIE PISEMNE	• reagować pisemnie w formie prostego tekstu (np. wiadomość, SMS, krótki list prywatny, e-mail, wpis na czacie/forum) w typowych sytuacjach: – przedstawiać siebie i inne osoby; – nawiązywać kontakty towarzyskie; rozpoczynać, prowadzić i kończyć rozmowę (np. podczas rozmowy na czacie); – uzyskiwać i przekazywać informacje i wyjaśnienia (np. wypełniać formularz/ankietę); – wyrażać swoje opinie, pytać o opinie, zgadzać się lub nie zgadzać się z opiniami innych osób); – wyrażać swoje upodobania, intencje i pragnienia, pytać o upodobania, intencje i pragnienia innych osób; – składać życzenia i gratulacje, odpowiadać na życzenia i gratulacje; – zapraszać i odpowiadać na zaproszenie; – proponować, przyjmować i odrzucać propozycje; **zachęcać**; prowadzić proste negocjacje w sytuacjach życia codziennego; – prosić o radę i udzielać rady; – pytać o pozwolenie, udzielać i odmawiać pozwolenia; – **ostrzegać**, nakazywać, zakazywać, **instruować**; – wyrażać prośbę oraz zgodę lub odmowę spełnienia prośby; – wyrażać uczucia i emocje (np. radość, smutek, **niezadowolenie**, **zdziwienie**, **nadzieję**, **obawę**); – stosować zwroty i formy grzecznościowe;
PRZETWARZANIE TEKSTU USTNE LUB PISEMNE	• przetwarzać prosty tekst ustnie lub pisemnie: – przekazywać w języku obcym nowożytnym informacje zawarte w materiałach wizualnych (np. mapach, symbolach, piktogramach) lub audiowizualnych (np. filmach, reklamach); – przekazywać w języku obcym nowożytnym lub w języku polskim informacje sformułowane w tym języku obcym; – przekazywać w języku obcym nowożytnym informacje sformułowane w języku polskim;
KULTURA I REALIOZNAWSTWO	• posiadać podstawową wiedzę o krajach, społeczeństwach i kulturach społeczności, które posługują się danym językiem obcym, oraz o kraju ojczystym, z uwzględnieniem kontekstu lokalnego, europejskiego i globalnego; • posiadać świadomość związku pomiędzy kulturą własną i obcą oraz wrażliwość międzykulturową;
SAMOOCENA	• dokonywać samooceny i wykorzystywać techniki samodzielnej pracy nad językiem (np. korzystanie ze słownika, poprawianie błędów, prowadzenie notatek, stosowanie mnemotechnik, korzystanie z tekstów kultury w języku obcym);
WSPÓŁPRACA	• współdziałać w grupie (np. w lekcyjnych i pozalekcyjnych językowych pracach projektowych);

AUTORKA: Marta Torenc

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2019

KORZYSTANIE ZE ŹRÓDEŁ	• korzystać ze źródeł informacji w języku obcym (np. z encyklopedii, mediów, instrukcji obsługi), również za pomocą technologii informacyjno-komunikacyjnych;
STRATEGIE KOMUNIKACYJNE	• stosować strategie komunikacyjne (np. domyślanie się znaczenia wyrazów z kontekstu, identyfikowanie słów kluczy lub internacjonalizmów) i strategie kompensacyjne, w przypadku gdy uczeń nie zna lub nie pamięta danego wyrazu (np. upraszczanie formy wypowiedzi, zastępowanie innym wyrazem, opis, wykorzystywanie środków niewerbalnych);
ŚWIADOMOŚĆ JĘZYKOWA	• posiadać świadomość językową (np. podobieństw i różnic między językami).

5.3. Cele wychowawcze w nauce języka obcego

Nauczanie języka niemieckiego wpisuje się w cele wychowawcze szkoły określone w podstawie programowej.

Nadrzędnym celem wychowawczym szkoły jest podmiotowe traktowanie ucznia, wspieranie go w budowaniu poczucia własnej wartości, rozwijanie postaw i wartości umożliwiających mu podejmowanie odpowiednich wyborów. Ten indywidualny wymiar wychowania wiąże się nierozerwalnie z wymiarem społecznym, który przejawia się w kształtowaniu odpowiedzialności, szacunku dla innych ludzi, gotowości do uczestnictwa w kulturze, podejmowania inicjatyw oraz do pracy zespołowej. Istotne dla rozwoju ucznia liceum ogólnokształcącego lub technikum, także z punktu widzenia jego dalszego kształcenia i rozwoju zawodowego, jest nabywanie kompetencji społecznych takich jak komunikacja i współpraca w grupie, udział w projektach, a także ich organizacja. Dotyczy to także funkcjonowania ucznia w środowiskach wirtualnych, które funkcjonują ponad granicami państw.

Poznawanie języka obcego to autonomiczne, zależne od ucznia podejmowanie szeregu decyzji związanych zarówno ze stopniem zaangażowania energii poznawczej i konsekwentnym utrzymywaniem jej na odpowiednim poziomie, jak również z gotowością do udziału w nowych sytuacjach komunikacyjnych w mowie i piśmie. To także docieranie do znaczeń i treści kulturowych, wyzbywanie się własnych uprzedzeń i stereotypów w kontakcie z innością kulturową przy poszanowaniu tejże inności i osób/grup z nią związanych, porzucanie utartych schematów myślenia. Współpraca przy projektach językowych wewnątrz- i międzyszkolnych, także wirtualnych w kraju i poza jego granicami, oraz wymiany międzyszkolne stwarzają dogodne okazje do wzmacniania postaw prospołecznych.

AUTORKA: Marta Torenc

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2019

6. Zakres tematyki i treści nauczania

6.1. Ogólny zakres tematyki

Skuteczne nauczanie języka obcego powinno rzetelnie uwzględniać potrzeby i perspektywę komunikacyjną samych zainteresowanych, co z kolei powinno mieć przełożenie na dobór tematyki nauczania. W myśl podstawy programowej (warianty III.2.0 oraz III.2.) uczniowie powinni zapoznać się z podstawowym zasobem środków językowych z następujących kręgów tematycznych:

- człowiek
- miejsce zamieszkania
- edukacja
- praca
- życie prywatne
- żywienie
- zakupy i usługi
- podróżowanie i turystyka
- kultura
- sport
- zdrowie
- nauka i technika
- świat przyrody

oraz dla uczniów kontynuujących naukę (wariant III.2)

- życie społeczne

Wymienione powyżej kręgi tematyczne określają jednocześnie obszary działań komunikacyjnych ucznia w zakresie rozumienia i tworzenia wypowiedzi, interakcji i przetwarzania tekstu (tzw. mediacji językowej).

6.2. Szczegółowy zakres tematyki nauczania oraz funkcje językowe i intencje komunikacyjne poszczególnych kręgów tematycznych

Program umożliwia realizację funkcji językowych i intencji komunikacyjnych wskazanych w tabeli na s. 15–20 przy jednoczesnym założeniu, że nie stanowią one sztywnych ram – w przypadku gdy nauczyciel (na gruncie swojego doświadczenia oraz w porozumieniu z umotywowaną grupą) zechce wykroczyć poza wskazane tu aspekty, nie powinien czuć się w tych działaniach ograniczony. Należy jednocześnie podkreślić, że intencją ustawodawcy co do podstawy programowej nie było narzucanie nauczycielom sztywnych tematów szczegółowych zajęć, a jedynie ukazywanie przykładowych możliwości – co koresponduje z poglądami autorki programu, w pełni wspierającej autonomiczną i twórczą postawę nauczyciela języka obcego.

AUTORKA: Marta Torenc

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2019

Temat	Tematyka szczegółowa*	Funkcje językowe i intencje komunikacyjne*
Człowiek	dane personalne	• nawiązywanie kontaktu • przedstawianie siebie i innych osób • udzielanie podstawowych informacji na swój temat • zasięganie informacji na temat innych osób • wypełnianie formularza • **zachęcanie do opowiadania o sobie**
	wygląd zewnętrzny	• opisywanie części garderoby • wyrażanie swojej opinii **i przedstawianie opinii innych osób na temat ubioru** • opowiadanie o ulubionej części garderoby • udzielanie rady dotyczącej stylu ubioru
	cechy charakteru	• opisywanie czyjegoś charakteru
	rzeczy osobiste	• opisywanie rzeczy osobistych
	uczucia i emocje	• opisywanie uczuć i emocji w różnych sytuacjach życiowych
	umiejętności i zainteresowania	• opowiadanie o umiejętnościach i zainteresowaniach • wyrażanie opinii o innych osobach
	okresy życia	• **opisywanie okresów życia** • **opowiadanie o wspomnieniach z własnego dzieciństwa** • **przedstawianie wydarzeń z różnych okresów życia innych osób** • **opisywanie planów na przyszłość i wyrażanie nadziei na ich spełnienie**
Miejsce zamieszkania	dom i jego okolica	• opisywanie swojego domu i okolicy • wyrażanie pragnień dotyczących miejsca zamieszkania
	pomieszczenia i wyposażenie domu	• opisywanie domu/mieszkania, rozkładu pomieszczeń, wyposażenia pomieszczeń, rozmieszczenia przedmiotów • wyrażanie opinii na temat pomieszczeń i ich wyposażenia
	prace domowe	• opowiadanie o podziale prac domowych • wyrażanie prośby o pomoc w pracach domowych • prowadzenie prostych negocjacji w zakresie obowiązków domowych
Edukacja	szkoła i jej pomieszczenia	• opisywanie szkoły, jej pomieszczeń • wyrażanie opinii na temat wyposażenia sal lekcyjnych
	przedmioty nauczania	• wyrażanie swoich opinii lub upodobań dotyczących przedmiotów nauczania • opisywanie czynności wykonywanych na poszczególnych lekcjach • udzielanie i uzyskiwanie informacji o planie lekcji
	uczenie się	• opowiadanie o ulubionych formach nauki • udzielanie porad dotyczących uczenia się • wyrażanie prośby o radę dotyczącą tego, jak i kiedy się uczyć • **zachęcanie do wspólnej nauki**
	przybory szkolne	• opisywanie przyborów szkolnych
	oceny szkolne	• udzielanie i uzyskiwanie informacji na temat ocen szkolnych • wyrażanie zadowolenia **i niezadowolenia** ze swoich ocen szkolnych

* Podobnie jak w tabeli w rozdziale 5.2. informacje dotyczące wariantu III.2.0. zapisano jasną czcionką. Wariant III.2. zawiera wszystkie informacje dotyczące wariantu III.2.0. oraz te, które zapisano czcionką pogrubioną.

AUTORKA: Marta Torenc

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2019

Temat	Tematyka szczegółowa	Funkcje językowe i intencje komunikacyjne
Edukacja	życie szkoły	• wyrażanie opinii na temat szkoły i nauczycieli **i przedstawianie opinii innych osób na ten temat** • opowiadanie o wydarzeniach szkolnych (wycieczka, impreza szkolna, dzień sportu)
	zajęcia pozalekcyjne	• przekazywanie i uzyskiwanie informacji na temat zajęć pozalekcyjnych
Praca	popularne zawody, związane z nimi czynności **i obowiązki**	• opisywanie popularnych zawodów • uzyskiwanie informacji na temat czynności **i obowiązków** osób wykonujących te zawody • wyrażanie opinii o różnych zawodach
	miejsce pracy	• opowiadanie o miejscach i warunkach pracy • opisywanie zjawiska stresu i przeciążenia pracą • wyrażanie opinii na temat zagrożeń związanych z przepracowaniem i stresem • udzielanie rady, jak uniknąć stresu
	praca dorywcza	• opowiadanie o zaletach i wadach prac dorywczych • wyrażanie emocji **i obaw** związanych z podjęciem pierwszej pracy dorywczej • prowadzenie prostych negocjacji związanych z warunkami zatrudnienia
	wybór zawodu	• przedstawianie planów związanych z wyborem zawodu • uzasadnianie wyboru zawodu • wyrażanie opinii swoich **i innych osób** o różnych zawodach • przekazywanie informacji zawartych w ogłoszeniach o pracę • udzielanie i uzyskiwanie porad dotyczących wyboru zawodu • przedstawianie swoich mocnych i słabych stron
Życie prywatne	rodzina	• przedstawianie siebie i członków rodziny • prowadzenie rozmowy na temat członków rodziny • opowiadanie o konfliktach w rodzinie • wyrażanie uczuć i emocji związanych z życiem rodzinnym (np. radości, smutku, **nadziei**, rozczarowania, zatroskania)
	znajomi i przyjaciele	• umawianie się na spotkanie – proponowanie czasu i miejsca spotkania, proste negocjowanie tych kwestii • opisywanie pozytywnych i negatywnych cech charakteru
	czynności życia codziennego	• opowiadanie o ulubionych czynnościach dnia codziennego • opowiadanie o codziennych rutynowych czynnościach i przebiegu tygodnia
	określanie czasu	• uzyskiwanie i udzielanie informacji na temat czasu zegarowego
	formy spędzania czasu wolnego	• prowadzenie rozmowy na temat hobby i ulubionych zajęć • opowiadanie o ulubionych formach spędzania czasu wolnego • przyjmowanie i odrzucanie propozycji dotyczących spędzania czasu wolnego • proponowanie wspólnego spędzania czasu podczas weekendu, odrzucanie propozycji i jej uzasadnianie • opowiadanie o przebiegu weekendu • wyrażanie marzeń związanych z idealnym dniem lub idealnym weekendem • opowiadanie o różnych formach wypoczynku • wyrażanie uczuć związanych z nadchodzącymi wydarzeniami (np. weekend) • **zachęcanie do wspólnego spędzania czasu** • **wyrażanie nadziei na dobrze spędzony wolny czas**

AUTORKA: Marta Torenc

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2019

Temat	Tematyka szczegółowa	Funkcje językowe i intencje komunikacyjne
	święta i uroczystości	• opisywanie wybranych polskich świąt i uroczystości oraz wybranych świąt obchodzonych w krajach niemieckojęzycznych • składanie życzeń i gratulacji i reagowanie na nie • przedstawianie planów związanych ze świętami i organizacją uroczystości • przyjmowanie i odrzucanie zaproszeń • wyrażanie emocji związanych z poszczególnymi świętami i uroczystościami • opowiadanie o tradycjach towarzyszących poszczególnym świętom • stosowanie zwrotów grzecznościowych
	konflikty i problemy	• **opisywanie konfliktów i kryzysów w przyjaźni i ich przyczyn** • **udzielanie i uzyskiwanie porad dotyczących rozwiązywania konfliktów w rodzinie, szkole i wśród przyjaciół** • **wyrażanie uczuć i emocji związanych z konfliktami i kłótniami**
Żywienie	artykuły spożywcze	• przekazywanie i uzyskiwanie informacji na temat produktów spożywczych, ich cech, ilości/objętości/wagi i ceny
	posiłki i ich przygotowywanie	• wyrażanie swoich upodobań na temat potraw • pytanie o upodobania dotyczące potraw i ich smaków • opisywanie czynności związanych z przygotowywaniem posiłków • **instruowanie, jak przygotować prosty posiłek**
	lokale gastronomiczne	• składanie zamówienia w restauracji • uzyskiwanie informacji na temat dań z karty • wyrażanie opinii na temat dań
Zakupy i usługi	rodzaje sklepów	• opisywanie miejsc i czynności związanych z robieniem zakupów • wyrażanie opinii na temat sklepów i centrów handlowych
	towary i ich cechy	• sporządzanie listy zakupów • uzyskiwanie i przekazywanie informacji na temat produktów i ich cech
	sprzedawanie i kupowanie	• prowadzenie dialogów ze sprzedawcą podczas robienia zakupów • **wyrażanie zdziwienia zbyt wysoką ceną** • przekazywanie informacji na temat oferowanych produktów, ilości/objętości/wagi i cen • prowadzenie prostych negocjacji podczas dokonywania zakupów • udzielanie rad dotyczących wyboru produktu • wyrażanie prośby o poradę przy zakupie • opowiadanie o doświadczeniach związanych z zakupami przez Internet
	środki płatnicze	• przekazywanie informacji na temat metody płatności • uzyskiwanie informacji o możliwości płatności kartą lub gotówką
	wymiana i zwrot towaru	• **składanie reklamacji** • **prowadzenie prostych negocjacji w przypadku konieczności wymiany towaru**
	promocje	• planowanie kupna towarów w promocji • wyrażanie opinii na temat robienia zakupów podczas wyprzedaży • prowadzenie negocjacji w celu uzyskania rabatu • **ostrzeganie przed nieprzemyślanym wydawaniem pieniędzy**
	korzystanie z usług	• uzyskiwanie informacji dotyczących usług bankowych • przyjmowanie i odrzucanie propozycji usługodawców • wyrażanie prośby o wykonanie usługi • zakazywanie wykorzystywania danych osobowych (np. numeru telefonu)

AUTORKA: Marta Torenc

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2019

Temat	Tematyka szczegółowa	Funkcje językowe i intencje komunikacyjne
Podróżowanie i turystyka	środki transportu i korzystanie z nich	• przekazywanie informacji o środkach transportu dostępnych w miejscu zamieszkania • opowiadanie o korzystaniu z wybranych środków transportu • przedstawianie zalet i wad różnych środków transportu • proszenie o radę i udzielanie porad dotyczących możliwości podróżowania różnymi środkami lokomocji • uzyskiwanie informacji o połączeniach komunikacyjnych i prowadzenie rozmów podczas zakupu biletów • przekazywanie w języku obcym treści (np. komunikatów słyszanych na dworcu lub rozkładów jazdy), które są sformułowane w języku polskim (lub odwrotnie) • **instruowanie, jak skorzystać np. z automatu biletowego**
	orientacja w terenie	• opisywanie otoczenia i występujących w nim budynków i obiektów użyteczności publicznej • uzyskiwanie i przekazywanie informacji dotyczących trasy, np. przejazdu • przekazywanie informacji zawartych w materiałach wizualnych: mapach, piktogramach, tablicach informacyjnych • **instruowanie, jak dotrzeć do określonego miejsca lub budynku**
	hotel	• uzyskiwanie informacji na temat warunków pobytu w hotelu • rezerwowanie pokoju w hotelu • wyrażanie opinii własnej i innych osób na temat pobytu w hotelu • niezgadzanie się z opiniami innych osób o hotelu
	wycieczki	• uzyskiwanie informacji na temat przebiegu podróży lub jej etapów • opisywanie przygotowań do podróży • opowiadanie o przygodach mających miejsce podczas podróży i opisywanie wrażeń z podróży
	zwiedzanie	• opisywanie atrakcji typowych dla miejsca pobytu • prowadzenie rozmowy podczas zakupu biletów wstępu do obiektów, np. do muzeum • wyrażanie opinii na temat obejrzanych zabytków • wyrażanie pragnień i marzeń związanych z odwiedzeniem wyjątkowych miejsc i zabytków • **zachęcanie innych osób do zwiedzenia atrakcji w okolicy własnego miejsca zamieszkania**
Kultura	**twórcy i ich dzieła**	• **przekazywanie i uzyskiwanie informacji dotyczących twórców kultury i ich dzieł (np. film, malarstwo, muzyka, literatura)** • **wymienianie podstawowych gatunków muzyki, filmu i literatury**
	uczestnictwo w kulturze	• przekazywanie i uzyskiwanie informacji dotyczących uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych • przyjmowanie i odrzucanie propozycji udziału w imprezach kulturalnych • uzasadnienie odrzucenia propozycji • wyrażanie opinii dotyczącej wydarzeń kulturalnych • wyrażanie uczuć i emocji związanych z uczestnictwem w kulturze
	tradycje i zwyczaje	• opisywanie popularnych tradycji kulturalnych i zwyczajów obowiązujących w danym kraju lub regionie • pytanie o zwyczaje panujące w lokalnej społeczności oraz o osobiste postawy wobec nich (zachowywanie lub odrzucanie zwyczajów) • przekazywanie w języku obcym informacji sformułowanych w języku polskim na temat zwyczajów, np. opisanych na stronie internetowej muzeum regionalnego
	media	• opowiadanie o ulubionym filmie lub audycji telewizyjnej bądź czasopiśmie

AUTORKA: Marta Torenc

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2019

Temat	Tematyka szczegółowa	Funkcje językowe i intencje komunikacyjne
Sport	dyscypliny sportu	• opisywanie najpopularniejszych dyscyplin sportowych • opowiadanie o ulubionej dyscyplinie sportu
	sprzęt sportowy	• opisywanie sprzętu sportowego • wyrażanie opinii na temat sprzętu sportowego
	obiekty sportowe	• opisywanie obiektów sportowych • wyrażanie opinii na temat obiektów sportowych
	imprezy sportowe	• relacjonowanie przebiegu imprezy sportowej • wyrażanie opinii na temat imprezy sportowej
	uprawianie sportu	• opowiadanie o uprawianym lub ulubionym sporcie • wyrażanie opinii na temat stylu uprawiania sportu • przekazywanie i uzyskiwanie rad dotyczących uprawiania sportu • wyrażanie uczuć i emocji związanych z uprawianiem sportu • przedstawianie marzeń i planów na przyszłość związanych ze sportem • **zachęcanie do wspólnego uprawiania sportu**
Zdrowie	samopoczucie	• uzyskiwanie i przekazywanie informacji na temat samopoczucia • opisywanie dolegliwości • udzielanie rad i wskazówek
	choroby, ich objawy i leczenie	• udzielanie i uzyskiwanie wskazówek, jak postępować w przypadku pojawienia się określonych dolegliwości • pytanie lekarza o pozwolenie • wyrażanie opinii na temat metod leczenia (np. na forum internetowym)
	tryb życia	• **opowiadanie o zdrowym stylu życia** • **rozmowa na temat związku trybu życia z samopoczuciem** • **udzielanie i uzyskiwanie rad dotyczących zdrowego odżywiania i wysiłku fizycznego** • **ostrzeganie przed skutkami niezdrowego trybu życia** • **zachęcanie do prowadzenia zdrowego stylu życia**
Nauka i technika	**wynalazki**	• **uzyskiwanie i udzielanie informacji na temat historii i funkcji różnych wynalazków** • **wyrażanie opinii na temat przydatności różnych wynalazków**
	korzystanie z podstawowych urządzeń technicznych i technologii informacyjno-komunikacyjnych	• uzyskiwanie i przekazywanie informacji dotyczących korzystania z urządzeń technicznych (np. bankomat, paczkomat lub parkometr) • opis podstawowych funkcji urządzeń technicznych • nakazywanie rozważnego użytkowania urządzeń technicznych • opisywanie problemów z urządzeniem technicznym • proszenie o pomoc w obsłudze urządzenia technicznego • **instruowanie, jak korzystać z wybranych urządzeń technicznych** • opowiadanie o zaletach i wadach korzystania z Internetu • opisywanie możliwości Internetu • **ostrzeganie przed niekontrolowanym lub nadmiernym korzystaniem z komputera lub innego urządzenia elektronicznego** • wyrażanie opinii na temat wybranych narzędzi komunikacyjnych (np. komunikatory, fora, media społecznościowe)

AUTORKA: Marta Torenc

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2019

Temat	Tematyka szczegółowa	Funkcje językowe i intencje komunikacyjne
Świat przyrody	pogoda	• opisywanie zjawisk pogodowych • uzyskiwanie i przekazywanie informacji na temat pogody
	pory roku	• opisywanie pór roku • wyrażanie uczuć i emocji związanych z poszczególnymi porami roku
	rośliny i zwierzęta	• opisywanie zwierząt domowych, ich zachowania i potrzeb • opisywanie pospolitych gatunków roślin i ich miejsca występowania • wyrażanie prośby o radę i udzielanie rady dotyczącej posiadania zwierząt domowych • wyrażanie opinii na temat roli zwierząt i przyrody w życiu człowieka • wyrażanie uczuć i emocji związanych z posiadaniem zwierząt domowych
	krajobraz	• opisywanie krajobrazu w różnych regionach
	zagrożenie środowiska naturalnego i jego ochrona	• **przekazywanie i uzyskiwanie informacji na temat źródeł zanieczyszczenia środowiska** • **opisywanie problemów związanych z zanieczyszczeniem środowiska** • **opisywanie przebiegu klęski żywiołowej** • **przedstawianie możliwości ochrony środowiska w życiu codziennym** • **instruowanie, jak dbać o środowisko** • **wyrażanie opinii na temat stylu życia i jego wpływu na środowisko** • **wyrażanie obaw związanych z zagrożeniami środowiska w bliskim otoczeniu** • **przekazywanie informacji na temat działalności organizacji na rzecz ochrony środowiska** • **opisywanie akcji na rzecz ochrony środowiska**
Życie społeczne	**wydarzenia i zjawiska społeczne**	• **przekazywanie informacji na temat projektów społecznych inicjowanych przez młodzież** • **wyrażanie i uzasadnianie opinii na temat różnych form wolontariatu** • **zachęcanie do udziału w akcji społecznościowej** • **pytanie organizacji charytatywnych o pozwolenie na współudział w projekcie socjalnym (np. pomoc seniorom lub osobom w trudnej sytuacji życiowej)** • **opisywanie zalet i wad funkcjonowania społeczeństwa wielokulturowego** • **przedstawianie faktów związanych z migracją zarobkową** • **wyrażanie opinii na temat zaangażowania młodych ludzi w politykę**

6.3. Zagadnienia gramatyczne

W podejściu komunikacyjnym opanowanie struktur gramatycznych nie stanowi wartości nadrzędnej wobec sprawności komunikacyjnych, jednak gramatyka pełni istotną rolę pomocniczą w ich budowaniu i dlatego należy jej zapewnić należyte miejsce w procesie opanowywania języka obcego. Rozwijanie kompetencji gramatycznej polega na stałym poddawaniu weryfikacji hipotez dotyczących reguł gramatycznych, przez co możliwe jest stopniowe włączanie nowych struktur do produkcji językowej i udoskonalanie poprawności, a zarazem biegłości wypowiedzi. Wiąże się to jednak z koniecznością akceptowania wypowiedzi „niedoskonałych", zarówno przez ucznia, jak i nauczyciela, szczególnie na początkowym etapie nauki języka. Nie chodzi tu o bezbłędną komunikację, ale o pewien komfort w wykorzystywaniu struktur gramatycznych przy tworzeniu wypowiedzi, a także o wyważenie proporcji w ilości czasu przeznaczanego na pracę nad strukturami gramatycznymi i sprawnościami językowymi.

AUTORKA: Marta Torenc

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2019

W pracy nad rozwijaniem struktur gramatycznych należy wyraźnie podkreślić kilka czynników wspierających ucznia w osiąganiu poprawności językowej. Należy do nich dobrze dobrany kontekst sytuacyjny, zrozumiały dla uczniów na etapie przyswajania nowych konstrukcji gramatycznych. Warto zapewnić uczniom odpowiednią liczbę przykładów prezentujących daną konstrukcję gramatyczną, aby samodzielnie mogli odkryć reguły gramatyczne i ich funkcje. Ważne jest ponadto, aby oprócz ćwiczeń i przykładów zawierających nowo poznawane konstrukcje gramatyczne uczniowie wykonywali zadania nastawione na wykorzystanie poznanych struktur gramatycznych w autentycznych sytuacjach komunikacyjnych.

Wynikająca z powyższych uwag postawa nauczyciela w konsekwencji pozytywnie wpłynie na nastawienie uczniów do gramatyki, ich gotowość do podejmowania ryzyka i wypróbowywania nowych form, pozwoli im zredukować lęk przed komunikacją w nowym, nie w pełni jeszcze opanowanym języku. Stwarzanie uczniom dogodnych okazji do doskonalenia własnych umiejętności gramatycznych da im poczucie jasności i kontroli w sytuacjach komunikacyjnych. Gdyby nauczyciel miał realizować zagadnienia gramatyczne pobieżnie, chaotycznie lub z braku czasu nie poświęcał uwagi na ich utrwalanie w praktyce komunikacyjnej uczniów, byłaby to najgorsza z możliwych sytuacji. Zatem praca nad zagadnieniami gramatycznymi to „gra o wysoką stawkę", bo umożliwia uczniowi aktywne i swobodne uczestniczenie w komunikacji obcojęzycznej nawet mimo pewnych niedociągnięć.

Realizacja zaprezentowanych w poprzednim rozdziale celów komunikacyjnych wymaga opanowania pewnego minimum zagadnień i struktur gramatycznych[16], które prezentujemy poniżej, nie powinny one jednak stanowić sztywnych standardów ani tym bardziej przeszkód, aby ich zakres modyfikować[17]. Rozszerzenie listy zaleca się szczególnie w przypadku uczniów kontynuujących naukę języka niemieckiego (wariant III.2. podstawy), o ile tylko wprowadzenie nowych kategorii i funkcji wynika z zapotrzebowania komunikacyjnego i sytuacyjnego uczniów. Dlatego dodatkowo podano przykłady kategorii (czarna pogrubiona czcionka), do których być może zechce sięgnąć nauczyciel grupy umotywowanej i zaangażowanej w doskonalenie swoich kompetencji komunikacyjnych.

Kategorie gramatyczne	Przykłady
Czasownik	
Formy czasownika w czasie teraźniejszym *Präsens* i czasach przeszłych *Präteritum* i *Perfekt*	*Es regnet.* *Er verliebte sich in sie und wollte sie zu einem Café einladen.* *Wir haben sie nicht verstanden.*
Formy czasownika w trybach oznajmującym i rozkazującym	*Warte, bitte.* *Entschuldigen Sie!*
Czasowniki posiłkowe *sein*, *haben* i *werden*	*Wir sind losgefahren.* *Er hat mich gut verstanden.* *Wir werden viel wandern.*
Czasowniki modalne	*Ich mag dich.* *Du darfst ins Kino gehen.* *Meine Geschwister können sehr gut schwimmen.* *Soll ich dir helfen?* *Ich muss noch schnell einkaufen.* *Willst du das neue Kleid anprobieren?* *Jan wollte schon immer bei der Polizei arbeiten.*

[16] Por. *Profile deutsch* dla poziomu A1–A2

[17] Należy mieć na uwadze, że w przypadku wariantów III.2.0 i III.2. podstawy programowej, które nie przygotowują do egzaminu maturalnego, nie istnieje żaden dokument, który zawierałby listę zagadnień gramatycznych obligatoryjnych dla drugiego języka obcego. Lista taka jest obowiązująca jedynie w przypadku pierwszego języka obcego i jest publikowana przez CKE w „Informatorze o egzaminie maturalnym". Z tego powodu należy oczekiwać od nauczycieli wymagań adekwatnych do zaawansowania grupy, zatem jeśli uczniowie są zmotywowani – o czym wspomniano w końcowej części rozdziału 5.1. – należy umożliwić im poznanie i stosowanie takich struktur gramatycznych, dzięki którym będą mogli osiągnąć poziom samodzielności językowej B1.

AUTORKA: Marta Torenc

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2019

Kategorie gramatyczne	Przykłady
Czasowniki rozdzielnie i nierozdzielnie złożone	*Er ruft sie an.* *Ich bekomme immer gute Noten.*
Rekcja czasowników	*Sie kauft ein Buch.* *Er interessiert sich für Technik.*
Formy imiesłowowe czasownika	*gemacht, gekauft, gesehen, gegangen*
Tryb przypuszczający *Konjunktiv II* (*Präteritum*), czasowniki ***sein***, *haben*, ***können***, forma ***würde*** + bezokolicznik	*Ich hätte gerne ein Eis.* *Könnten Sie mir, bitte, helfen?* *Ich würde mich freuen.*
Strona bierna czasownika w czasie teraźniejszym *Präsens*	*Hier wird alles nach dem Plan gemacht.*
Rzeczownik	
Rodzaj (męski, żeński, nijaki) i liczba rzeczownika (pojedyncza, mnoga)	*der Zug, die Bahn, das Flugzeug* *die Züge, die Bahnen, die Flugzeuge*
Rodzajniki określony i nieokreślony, rzeczownik bez rodzajnika	*Das T-Shirt ist sehr bunt.* *Ich brauche einen Kuli.* *Wir haben Zeit.*
Odmiana rzeczownika w liczbach pojedynczej i mnogiej (*Nominativ*, ***Genitiv***, *Dativ*, *Akkusativ*)	*das Spiel, des Spiels, dem Spiel, das Spiel* *die Spiele, der Spiele, den Spielen, die Spiele*
Liczebnik	
Liczebniki główne i porządkowe	*Er ist siebzehn Jahre alt.* *Am 3. Mai habe ich Geburtstag.*
Przysłówek	
Przysłówki określające czas, miejsce i częstotliwość	*gestern, heute, jetzt, bald, später, nachher, vorher, weiter, oben, unten, hier, da, nie, immer, oft*
Regularne i nieregularne stopniowanie przysłówków	*Im Herbst regnet es öfter als im Sommer.* *Ich kaufe am liebsten Bio-Joghurt.*
Przymiotnik	
Przymiotnik w roli orzecznika	*Das Wetter ist schön.*
Przymiotnik w roli przydawki	*Das ist ein neuer Computer.*
Deklinacja przymiotnika po rodzajnikach określonym, nieokreślonym i przed rzeczownikiem bez rodzajnika oraz po przeczeniu *kein-* (*Nominativ*, ***Genitiv***, *Dativ*, *Akkusativ*)	*Er ist ein toller Freund.* *Der Besuch der deutschen Austauschschüler war ein Erlebnis!* *Mit dem neuen Stundenplan sind wir sehr zufrieden.* *Wir haben nur gute Erinnerungen.* *Tim hat keine schlechten Noten.*
Stopniowanie przymiotników (stopień równy, wyższy, najwyższy), formy regularne i nieregularne	*Der Film war langweilig.* *Du bist älter als ich.* *Ich finde das Buch am interessantesten.*
Zaimek	
Deklinacja zaimków osobowych, wskazujących i dzierżawczych (*Nominativ*, ***Genitiv***, *Dativ*, *Akkusativ*)	*Wir sehen ihn!* *Wer ist diese Frau?* *Die kenne ich nicht.* *Das ist unser Onkel.* *Die Großeltern unseres Kindes sind sehr aktiv.*

AUTORKA: Marta Torenc

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2019

Kategorie gramatyczne	Przykłady
Zaimki nieosobowe *es* i *man*	*Es ist dunkel.* *Zum Lernen ist man nie zu alt.*
Zaimki nieokreślone *alle*, *viele*, *etwas* i *nichts*	*Alle wollen den neuen Film sehen.* *Im Kino waren viele Leute.* *Möchtest du noch etwas Tee?* *Ich brauche nichts.*
Zaimki pytajne i słówka pytające	*Wer möchte noch Eis?* *Was machst du heute?* *Wie viel Uhr ist es?*
Przyimek	
Przyimki służące określaniu miejsca – łączące się z celownikiem i biernikiem	*Ich komme aus Polen.* *Sie wohnt am Park.* *Er wohnt in Bern.* *Wir fahren ans Meer.* *Wann fliegst du nach Hamburg?* *Wir fahren zum Bahnhof.* *Gehen Sie bis zur Kreuzung.* *Wir laufen durch den Park.* *Sie ist in der Küche.* *Das Plakat hängt über dem Schreibtisch.* *Ich hänge das Plakat über den Schreibtisch.* *Ich stelle den Koffer vor die Tür.* *Er wohnt da um die Ecke.*
Przyimki służące określeniu czasu – łączące się z **dopełniaczem**, celownikiem i biernikiem	*Während der Reise bewunderten wir die Nationalparks.* *Am Freitag ist sie nicht da.* *Wir warten bis morgen.* *Ich komme um vier.* *Es ist 10 Minuten nach 12.* *Ab Montag haben wir Ferien.* *Ich lerne seit 2 Jahren Koreanisch.* *Ich komme zwischen 3 und 4 Uhr.*
Pozostałe przyimki – łączące się z **dopełniaczem**, celownikiem i biernikiem	*Wir reisen gern mit der Bahn.* *Das mache ich für dich gerne!* *Trotz des kalten Winters gehen wir oft spazieren.*
Składnia	
Zdania pojedyncze: oznajmujące, pytające i rozkazujące	*Es ist 5 Uhr.* *Wie oft spielst du Tennis?* *Ruf mich, bitte, an.*
Szyki zdania: prosty i przestawny	*Zuerst machen wir das Mittagessen, dann sehen wir einen Film.* *Ich habe viel gelernt, deshalb habe ich eine gute Note bekommen.* *Das Wetter ist sehr gut, trotzdem sind wir erkältet.*
Szyk zdania złożonego podrzędnie (np. zdanie warunkowe, okolicznikowe przyczyny, okolicznikowe czasu, okolicznikowe celu, dopełnieniowe, **przydawkowe**, zdania porównawcze)	*Wenn wir genug Geld sparen, reisen wir nach Afrika.* *Er geht nicht ins Kino, weil er keine Zeit hat.* *Ich komme zu dir, wenn ich fertig bin.* *Wir machen alles, damit er zur Party kommt.* *Ich weiß nicht, wie du das machst.*

AUTORKA: Marta Torenc

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2019

Kategorie gramatyczne	Przykłady
	Ich hoffe, dass du kommst. *Ich weiß nicht, ob du Zeit hast.* *Der Test, den wir geschrieben haben, war gar nicht so schwer.* *Er hat eine längere Reise als wir gemacht.*
Konstrukcje bezokolicznikowe z *zu*	*Hast du Zeit, mich morgen zu besuchen?*
Zdania ze spójnikami wieloczłonowymi, np. *sowohl ... als auch*, *entweder... oder* i *weder ... noch*	*Im Urlaub ist sie sowohl Rad gefahren, als auch hat sie viel gelesen.* *Wir gehen entweder ins Theater oder ins Kino.* *Ich habe weder Zeit noch Lust.*

7. Metodyczne aspekty realizacji programu

7.1. Uwagi ogólne

Nauczanie języka obcego to proces bardzo złożony, rozłożony w czasie, silnie uzależniony od warunków, w jakich przyjdzie działać jego podmiotom, zarówno pod względem ram czasowych, układu treści i celów, metod pracy, jak i pod względem ich osobistych cech, rozwoju poznawczego, emocjonalnego i społecznego. Okres, w którym znajdują się uczniowie liceum i technikum, wiąże się z dużymi zmianami rozwojowymi. Młodzież na III etapie edukacyjnym wykazuje się dużą autonomicznością w działaniu, potrafi wnikliwie analizować problemy, odznacza się większą świadomością celu nauki, jest zainteresowana wykonywaniem konkretnej pracy, intensywnie pracuje nad poszukiwaniem swojej tożsamości, dokonuje ważnych wyborów[18]. Procesy te wiążą się z kolei z wysokimi wymaganiami młodzieży co do celowości i przydatności działań dydaktycznych, także w zakresie języka obcego.

Nie będzie w tym przesady, jeśli uznamy, że nauczanie języków obcych powinno mieć przede wszystkim cechy nauczania zintegrowanego. Nie chodzi bowiem o oddzielne traktowanie poszczególnych elementów procesu takich jak sprawności językowe, struktury językowe, wiedza o kulturach i krajach niemieckojęzycznych, ogólna wiedza o świecie, znajomość języka ojczystego i innych języków obcych, ale o znalezienie w procesie dydaktycznym takich powiązań pomiędzy nimi, aby umożliwić uczniowi intensywne kształtowanie samego siebie i zapewnianie sobie nowych obszarów działań językowych i pozajęzykowych.

W nauczaniu drugiego języka obcego nowożytnego należy:

- odwoływać się do wiedzy i umiejętności uczniów z zakresu innych języków obcych. W przypadku wariantów III.2.0 oraz III.2 podstawy programowej mamy do czynienia z grupą uczniów, którzy po szkole podstawowej opanowali pierwszy język obcy nowożytny na poziomie A2 z elementami B1, a zatem są u progu samodzielności językowej. Mają za sobą szereg doświadczeń komunikacyjnych, rozwinęli już określone strategie pracy nad językiem obcym oraz określoną wrażliwość językową (np. w zakresie podobnych i różnych struktur językowych, fonetycznego systemu języka czy reguł pragmatycznych). Doświadczenie to powinno być wykorzystywane w rozwijaniu sprawności komunikacyjnych oraz poszerzaniu wiedzy językowej w kolejnym języku,
- stosować różne techniki i formy pracy rozwijające i doskonalące wszystkie sprawności językowe oraz wiedzę językową, połączone z kreatywnością i wszelkimi formami twórczego działania uczniów,
- wykorzystywać lekcję języka obcego nie tylko do nauki komunikacji, ale także do realnej komunikacji pomiędzy uczniami i nauczycielami – sprzyjającej m.in. przekazywaniu informacji o sobie, swoich zainteresowaniach, ale także wyrażaniu opinii, stanowiska krytycznego czy negocjowaniu,

[18] Dorota Werbińska, *Proces uczenia się uczniów w liceum*, w: *Nauka języka obcego w perspektywie ucznia*, Komorowska H. (red.), Warszawa, Oficyna Wydawnicza Łośgraf, 2011, s. 160–176.

AUTORKA: Marta Torenc

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2019

- wykorzystywać różne sposoby zaznaczania indywidualności uczniów, m.in. poprzez budowanie wrażliwości międzykulturowej i rozwijanie umiejętności międzykulturowych,
- skłaniać uczniów do samodzielnego identyfikowania błędów i przejmowania odpowiedzialności za poprawność wypowiedzi (tzw. *Fehlerkompetenz*),
- zachęcać uczniów do stosowania strategii i technik uczenia się języka obcego,
- motywować uczniów do refleksji nad postępem i analizą swoich osiągnięć językowych (m.in. poprzez stosowanie Europejskiego Portfolio Językowego),
- promować współpracę, również w ramach projektów, a także wytrwałą i systematyczną pracę.

7.2. Ustalenie całorocznego planu pracy pedagogicznej

Nauczanie i uczenie się języków obcych należy rozumieć jako proces złożony i umiejscowiony w dość długim zazwyczaj okresie, którego poszczególne etapy powinny przygotowywać uczniów do kolejnych coraz bardziej zaawansowanych zadań komunikacyjnych. Aby sprostać wyzwaniu, jakim jest tak długoterminowe działanie, koniecznie należy wyznaczyć i szczegółowo zaplanować jego etapy, a następnie kontrolować ich przebieg. Wszak nie ma lepszego sposobu na osiągnięcie celów niż systematyczne działania. Dobrze opracowany plan, którego kroki są realizowane po kolei, stanowi nieocenioną pomoc dla nauczyciela, ale także dla ucznia. Regularne zaplanowane działania dydaktyczne zapewniają uczniom poczucie sukcesu, mają również działanie silnie motywujące.

Planowaniu pracy na przestrzeni całego roku szkolnego, a także kolejnych lat w cyklu kształcenia służy rozkład materiału. Jest to narzędzie pomocnicze[19], które nauczyciel opracowuje dla siebie, ale także dla samych uczniów. Pozwala ono również dyrekcji szkoły oceniać prawidłowość realizacji podstawy programowej. Rozkład materiału powinien uwzględniać wykaz tematów lub zagadnień, precyzyjnie określone cele komunikacyjne, odpowiadający im materiał leksykalny i gramatyczny oraz liczbę jednostek lekcyjnych przeznaczoną na osiągnięcie danego celu. Dobrze, jeśli rozkład materiału zawiera też odniesienia do wymagań szczegółowych podstawy programowej – wskazanie ich numerów ułatwia monitorowanie przebiegu procesu nauczania. Ponadto rozkład materiału może zawierać informacje dodatkowe, np. dotyczące technik pracy, strategii uczenia się, form i treści prac domowych.

7.3. Techniki nauczania podstawowych sprawności językowych

7.3.1. Słuchanie

Warto zaznaczyć, że rozumienie ze słuchu stanowi rodzaj sytuacji komunikacyjnej. Odbywa się ona w konkretnym kontekście i przy zaangażowaniu zasobów wiedzy jej uczestników. Ma charakter interaktywny, jest działaniem nakierowanym na cel (ustalanie znaczeń), przybiera kształt konkretnego rodzaju tekstu (np. krótka rozmowa, informacja ustna lub wywiad).

Sprawność rozumienia ze słuchu zasadza się na znajomości środków leksykalnych niezbędnych do rozumienia tekstu oraz struktur językowych organizujących informacje i nadających wypowiedzi sens. Istotną rolę w tym procesie odgrywa również wiedza ogólna ucznia, np. wiedza na temat kontekstu zdarzenia komunikacyjnego, rodzaju sytuacji, typowych dla danego kontekstu zjawisk i zachowań. Ale istotą rozwijania sprawności rozumienia ze słuchu jest jednak co innego, a mianowicie trenowanie strategii, które pomagają w uchwyceniu ogólnego sensu tekstów słuchanych oraz informacji szczegółowych w nich zawartych. Do strategii tych należą m.in.

- koncentrowanie się podczas słuchania na elementach znanych (kontekst, leksyka, struktury, znaczenia),
- uchwycenie głównej intencji mówiących i głównego przekazu tekstu słuchanego,
- rozróżnianie informacji ważnych i mniej ważnych,

[19] Obowiązujące obecnie przepisy nie obligują nauczycieli do sporządzania rozkładów materiału nauczania. Trudno sobie jednak wyobrazić pełną i poprawną realizację programu nauczania bez dobrze przygotowanego rozkładu materiału nauczania. Z tego względu niektóre szkoły decydują się nałożyć na nauczycieli taki obowiązek w statucie szkoły w części dotyczącej zadań nauczycieli.

AUTORKA: Marta Torenc

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2019

- poszerzanie pola rozumianych informacji poprzez wnioskowanie z kontekstu oraz wykorzystywanie wiedzy gramatycznej,
- budowanie hipotez na temat dalszej treści tekstu (np. *Co się wydarzy?*, *Jakie informacje się pojawią?*, *Jaka odpowiedź padnie?*).

Osłuchiwanie się z językiem obcym i rozwijanie powyższych strategii zaowocuje z czasem umiejętnościami rozumienia wypowiedzi ustnych, określonymi w podstawie programowej. Zaliczają się do nich, jak już wspomniano: umiejętność reagowania na polecenia, określania głównej myśli tekstu, określania intencji nadawcy lub autora wypowiedzi, znajdywania w tekście określonych informacji, układania informacji w określonym porządku oraz rozróżniania formalnego i nieformalnego stylu wypowiedzi.

Nauczyciel ma do dyspozycji szereg narzędzi dydaktycznych, jak można by w ramach niniejszego programu nazwać techniki pracy nad rozwijaniem słuchania ze zrozumieniem. Warto wykorzystać potencjał, jaki wnosi do procesu rozumienia faza wprowadzenia – przygotowania do pracy z tekstem, a także stosować zasadę, aby pierwsze słuchanie połączyć z technikami ogólnego rozumienia tekstu, a dopiero podczas kolejnego odtwarzania tego samego tekstu ukierunkować uwagę ucznia na bardziej szczegółowe aspekty lub informacje. Poniższe zestawienie ilustruje przykładowe możliwości nauczyciela w tym zakresie.

Faza pracy	Techniki – przykłady
Wprowadzenie przygotowanie ucznia do kontaktu z tekstem, wyjaśnienie słów kluczy, odświeżenie wiedzy dotyczącej tematyki tekstu	• rozmowa na temat osobistych doświadczeń związanych z tekstem • krótka wymiana informacji związanych z tematem tekstu (*Co wiemy...?*) • wymiana skojarzeń na dany temat na podstawie np. ilustracji, fotografii, nagłówka prasowego związanego z tematem tekstu • komentowanie cytatów, fragmentów wypowiedzi nawiązujących do tematyki tekstu • formułowanie hipotez co do treści tekstu/przebiegu tekstu na podstawie np. tytułu, zdjęcia, rysunku, szkicu, słów kluczowych • łączenie kluczowych pojęć z tekstu z ich definicjami
Rozumienie ogólne tekstu	• odpowiadanie na pytania ogólne, np. o kontekst sytuacyjny (np. *Kto?*, *Co?*, *Gdzie?*, *Kiedy?*) lub o intencję nadawcy • określanie głównej myśli tekstu, np. poprzez wybieranie właściwego tytułu tekstu spośród kilku podanych
Rozumienie szczegółowych informacji	• zaznaczanie prawidłowej opcji (prawda/fałsz) • wskazywanie właściwej informacji w zadaniach wielokrotnego wyboru • dobieranie informacji (np. zdań – do wypowiedzi osób, nagłówków – do opisów sytuacji) • ustalanie prawidłowej kolejności informacji występujących w tekście • uzupełnianie diagramów, schematów słowami kluczowymi • kończenie zdań • uzupełnianie tekstów z lukami (pojedynczymi wyrazami, fragmentami zdań) • odpowiadanie na pytania otwarte • odpowiadanie na pytania wymagające przetworzenia informacji zawartych w tekście • robienie notatek

Warto także wskazywać uczniom możliwe techniki pracy samodzielnej, zachęcać ich do samodzielnego próbowania sił, a także do poszukiwania i trenowania własnych strategii rozumienia tekstów słuchanych.

AUTORKA: Marta Torenc

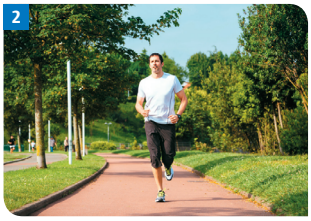
© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2019

Przykładowe zadania[20] służące rozwijaniu sprawności słuchania ze zrozumieniem

CD 1/24

6a Höre den Dialog und sage, welche der Fotos 1–6 nicht zum Dialog passen.
Posłuchaj dialogu i powiedz, które ze zdjęć 1–6 do niego nie pasują.

CD 1/24

6b Ergänze den angegebenen Dialog mit Possessivpronomen. Höre dann den Dialog noch einmal und überprüfe deine Lösung.
Uzupełnij podany dialog zaimkami dzierżawczymi. Następnie posłuchaj dialogu jeszcze raz i sprawdź swoje rozwiązanie.

– Und wer ist das? **(1)** _ Familie?
– Auf diesem Foto ist **(2)** _ ganze Familie auf einer Party. Und hier ist **(3)** _ Vater beim Joggen.
– Echt? Das ist **(4)** _ Papa? Wie nett! Wie ist **(5)** _ Name?
– **(6)** _ Name ist Norbert.
– Und das hier? Ist das **(7)** _ Mama?
– Ja. Das ist **(8)** _ Mutter. **(9)** _ Name ist Barbara.
– **(10)** _ Mama finde ich sehr sympathisch.
– Das ist sie wirklich. Und das sind **(11)** _ Oma und **(12)** _ Opa.
– **(13)** __ Großeltern sind aber jung!

G ZAIMKI DZIERŻAWCZE (II)

er → sein Vater, sein Kind, seine Mutter
sie → ihr Vater, ihr Kind, ihre Mutter
wir → unser Vater, unser Kind, unsere Mutter
ihr → euer Vater, euer Kind, eu(e)re Mutter

7.3.2. Mówienie

Komunikacja ustna, także w języku obcym, odnosi się do dwóch zasadniczych rodzajów sytuacji. W pierwszej z nich osoba mówiąca wyraża swoje myśli w formie krótszego bądź dłuższego monologu. Ma tym samym pewien komfort planowania, przewidywalności i kontroli swojej wypowiedzi. Druga sytuacja związana z mówieniem dotyczy interakcji ustnej, a więc osoba mówiąca jest swego rodzaju współautorem tekstu, ma jednak ograniczony wpływ na jego przebieg. Interakcje ustne bywają dość nieprzewidywalne, ponieważ m.in. są poddawane różnego typu zakłóceniom bądź zależą od niezapla-

[20] Wszystkie przykłady zadań są zaczerpnięte z elementów cyklu *Effekt* do nauki języka niemieckiego w liceum ogólnokształcącym i technikum autorstwa Anny Kryczyńskiej-Pham, przygotowywanego przez wydawnictwo WSiP.

AUTORKA: Marta Torenc

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2019

nowanych reakcji interlokutora. Tu należy być przygotowanym na działania spontaniczne, bo przecież trudno jest pod typową dla dialogów presją czasu kontrolować swoje wypowiedzi. Opisane powyżej czynniki mają wpływ na strukturę dialogów, np. na pojawianie się przerw, powtórzenia, stosowanie skrótów myślowych.

Sprawność mówienia, ujęta w podstawie programowej w dwóch kategoriach wymagań szczegółowych: tworzenie wypowiedzi ustnej i reagowanie ustne, nie może – jak wszystkie sprawności językowe – funkcjonować w próżni komunikacyjno-emocjonalno-poznawczej. Wymaga oczywiście w miarę sprawnego dysponowania środkami leksykalnymi oraz strukturami gramatycznymi. Ale to raczej jasno określony i doprecyzowany układ odniesienia komunikacyjnego odgrywa decydującą rolę podczas treningu sprawnego komunikowania się w mowie. Układ ten tworzy wiedza ogólna ucznia, a także określone w zadaniu warunki sytuacji komunikacyjnej, cel komunikacji, funkcje zaangażowanych w nią osób i łączące je relacje, intencja komunikacyjna czy ładunek emocjonalny. Dopiero w miarę precyzyjnie określonym kontekście uczeń może podejmować się wypowiadania i prowadzenia rozmów, wyrażania własnych opinii, opisywania zjawisk bądź przekazywania informacji.

Regularne włączanie do procesu nauczania zadań na komunikację ustną odniesie z czasem efekty w postaci umiejętności tworzenia w miarę płynnych i poprawnych wypowiedzi ustnych oraz ustnego reagowania, określonymi w podstawie programowej, które w tym miejscu raz jeszcze przytoczymy. W zakresie tworzenia wypowiedzi w języku niemieckim uczeń nabędzie następujących umiejętności*:

- opisywania ludzi, zwierząt, przedmiotów, miejsc i zjawisk,
- opowiadania o czynnościach, doświadczeniach i wydarzeniach z przeszłości i teraźniejszości,
- przedstawiania faktów z przeszłości i teraźniejszości,
- przedstawiania intencji, marzeń, nadziei i planów na przyszłość,
- opisywania upodobań,
- wyrażania i uzasadniania swoich opinii **oraz przedstawiania opinii innych osób**,
- wyrażania uczuć i emocji,
- stosowania formalnego lub nieformalnego stylu wypowiedzi adekwatnie do sytuacji.

W zakresie reagowania ustnego uczeń nauczy się w języku niemieckim:
- przedstawiać siebie i inne osoby,
- nawiązywać kontakty towarzyskie, rozpoczynać, prowadzić i kończyć rozmowę, podtrzymywać rozmowę w przypadku trudności w jej przebiegu,
- uzyskiwać i przekazywać informacje i wyjaśnienia,
- wyrażać swoje opinie, pytać o opinie, zgadzać się lub nie zgadzać się z opiniami innych osób,
- wyrażać swoje upodobania, intencje i pragnienia, pytać o upodobania, intencje i pragnienia innych osób,
- składać życzenia i gratulacje, odpowiadać na życzenia i gratulacje,
- zapraszać i odpowiadać na zaproszenie,
- proponować, przyjmować i odrzucać propozycje, **zachęcać**, prowadzić proste negocjacje w sytuacjach życia codziennego,
- prosić o radę i udzielać rady,
- pytać o pozwolenie, udzielać i odmawiać pozwolenia,
- **ostrzegać**, nakazywać, zakazywać, **instruować**,
- wyrażać prośbę oraz zgodę lub odmowę spełnienia prośby,
- wyrażać uczucia i emocje (np. radość, smutek, **niezadowolenie**, **zdziwienie**, **nadzieję**, **obawę**),
- stosować zwroty i formy grzecznościowe.

Trening powyższych umiejętności znajduje miejsce w tzw. zadaniach na komunikację ustną, zwanych w skrócie zadaniami komunikacyjnymi. Mogą one zapewniać uczniom możliwość mniej lub bardziej swobodnych wypowiedzi i interakcji, w zależności m.in. od stopnia osiągniętej samodzielności językowej czy zaznajomienia z tematem. Zaprezentowane na następnej stronie zestawienie ilustruje przykładowe możliwości nauczyciela w tym zakresie.

* Podobnie jak w rozdziałach 5.2. i 6.2. informacje dotyczące wariantu III.2.0. zapisano jasną czcionką. Wariant III.2. zawiera wszystkie informacje dotyczące wariantu III.2.0. oraz te, które zapisano czcionką pogrubioną.

AUTORKA: Marta Torenc

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2019

Typ zadania	Techniki – przykłady
Techniki mówienia wspieranego (nieswobodnego)	• tworzenie dialogu według schematu • tworzenie wypowiedzi na podstawie fragmentów zdań, planu lub notatek • modyfikowanie dialogu (z pomocą podanych zwrotów) pod kątem innej sytuacji, innych intencji jego uczestników • opisywanie ilustracji na podstawie podanych zwrotów • przeprowadzanie prostego wywiadu na podstawie podanych pytań
Techniki mówienia samodzielnego (swobodnego)	• inscenizowanie sytuacji • odgrywanie ról • przeprowadzanie wywiadów • tworzenie opisów na podstawie ilustracji/zdjęć/plakatów/fragmentów filmów • komentowanie tezy, sentencji • odpowiadanie na pytanie o daną kwestię • prezentowanie informacji za pomocą technik multimedialnych • tworzenie dialogów do niemych filmów • nagrywanie vlogów

Warto także wskazywać uczniom możliwe techniki samodzielnej pracy nad rozwijaniem sprawności mówienia, zachęcać ich do podejmowania wysiłków oraz do wypracowania własnych strategii podczas uczenia się mówienia.

Przykładowe zadania służące rozwijaniu sprawności mówienia

3 **Übt in Paaren Dialoge wie in den Beispielen.** Przećwiczcie dialogi w parach według przykładów.

1 Wann hat Hanna Englisch? – Am Montag, am Dienstag und am Donnerstag.
2 Wie viele Stunden Englisch hat sie? – Sie hat eine Stunde am Montag, eine Stunde am Dienstag und zwei Stunden am Donnerstag.
3 Um wie viel Uhr hat sie am Montag Englisch? – Um 13.35 Uhr.
4 Und um wie viel Uhr hat sie am Dienstag Englisch? – Um 8.50 Uhr.
5 Und am Donnerstag? – Von 11.50 Uhr bis 13.25 Uhr.
6 Und wann hat Hanna Pause? – Sie …

Tipp
am Montag *w poniedziałek*
um 8 Uhr *o 8 godz.*
von 8 bis 9 Uhr *od 8 do 9 godz.*

7 **Arbeitet in Gruppen. Sammelt zehn verschiedene Schulsachen. Stellt einander Fragen und beantwortet sie wie im Beispiel.**
Pracujcie w grupach. Zbierzcie dziesięć różnych przyborów szkolnych. Zadawajcie sobie wzajemnie pytania i odpowiadajcie na nie według przykładu.

– Ist das ein Radiergummi?
– Nein. Das ist kein Radiergummi. Das ist ein Lineal.
– Wie ist das Lineal?
– Das Lineal ist kurz.

AUTORKA: Marta Torenc

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2019

4 **Beantworte die Fragen A–D wie im Beispiel.**
Odpowiedz na pytania A–D według przykładu.

– Magst du die Tasche?
– Nein, ich mag die Tasche nicht.
– Ist die Tasche kaputt?
– Die Tasche ist nicht kaputt, aber sie ist langweilig.

A
1 Kaufst du den Rucksack? – ...
2 Ist der Rucksack schwer? (hässlich) – ...

B
1 Brauchst du die Federmappe? – ...
2 Ist die Federmappe unpraktisch? (altmodisch) – ...

C
1 Kaufst du den Marker? – ...
2 Ist der Marker teuer? (unpraktisch) – ...

D
1 Brauchst du den Kugelschreiber? – ...
2 Ist der Kugelschreiber unpraktisch? (kaputt) – ...

7.3.3. Czytanie

Podobnie jak w przypadku rozumienia ze słuchu, czytanie ze zrozumieniem zalicza się do sytuacji komunikacyjnych. Odbywa się przecież na linii autor – czytelnik w konkretnym celu, jest uwarunkowane zasobami wiedzy obydwojga, realizuje się poprzez konkretny rodzaj tekstu (np. wiadomość SMS, wpis na forum, notatka prasowa, przepis kulinarny). Stopień znajomości tematyki, doświadczenie czytelnicze czy znajomość innych języków obcych to tylko niektóre czynniki, które pozwalają na bardziej skuteczne docieranie do informacji z tekstów.

Analogicznie do procesów rozumienia ze słuchu czytanie tekstów pisanych jest możliwe nie tylko dzięki znajomości pewnych środków leksykalnych oraz struktur językowych, lecz również dzięki wiedzy ogólnej ucznia, np. na temat rodzajów tekstów, elementów formalnych typowych dla danego rodzaju tekstu czy środków zapewniających spójność informacji. Tu jednak znów istotne dla rozwijania sprawności rozumienia tekstów pisanych są strategie rozumienia, które pomagają w uchwyceniu ogólnego sensu oraz informacji szczegółowych zawartych w tych tekstach. Do strategii tych należą, jak już wspomniano, m.in.:

- koncentrowanie się podczas czytania na elementach znanych (grafika, kontekst sytuacyjny, leksyka, struktury, liczby, internacjonalizmy),
- uchwycenie intencji autora tekstu lub głównego przekazu tekstu pisanego,
- rozróżnianie informacji ważnych i mniej ważnych,
- poszerzanie pola rozumianych informacji poprzez wnioskowanie z kontekstu oraz wykorzystywanie wiedzy gramatycznej i słowotwórczej,
- budowanie hipotez na temat dalszego przebiegu treści tekstu.

Nabieranie doświadczenia w czytaniu w języku obcym i rozwijanie powyższych strategii zaowocuje z czasem umiejętnościami rozumienia wypowiedzi pisemnych, określonymi w podstawie programowej, a zaliczają się do nich, jak już wcześniej wspomniano: umiejętność określania głównej myśli tekstu lub fragmentu tekstu, określanie intencji autora tekstu, określanie kontekstu sytuacyjnego wypowiedzi, znajdowanie w tekście określonych informacji, układanie informacji w określonym porządku oraz rozróżnianie formalnego i nieformalnego stylu wypowiedzi.

AUTORKA: Marta Torenc

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2019

Nauczyciel ma do dyspozycji rozmaite techniki pracy nad rozwijaniem sprawności czytania ze zrozumieniem. Warto ów proces ćwiczyć w następujących po sobie fazach: wprowadzenie do tekstu, ogólne rozumienia tekstu, a dopiero później bardziej szczegółowe rozumienie tego samego tekstu. Poniższe zestawienie ilustruje przykładowe możliwości nauczyciela w tym zakresie.

Faza pracy/funkcja	Techniki – przykłady
Wprowadzenie (Przygotowanie ucznia do kontaktu z tekstem, wyjaśnienie słów kluczy, odświeżenie wiedzy dotyczącej tematyki tekstu)	• rozmowa na temat osobistych doświadczeń związanych z tekstem • krótka wymiana informacji związanych z tematem lub tytułem tekstu (*Co wiemy…?*) • wymiana skojarzeń na dany temat na podstawie np. ilustracji, fotografii, nagłówka, wycinka tekstu • sformułowanie hipotez co do treści tekstu na podstawie np. tytułu, zdjęcia, rysunku, szkicu, słów kluczowych • łączenie kluczowych pojęć z tekstu z ich definicjami • wyjaśnianie słów kluczy
Rozumienie ogólne tekstu	• odpowiadanie na ogólne pytania, np. o kontekst sytuacyjny (np. *Kto?*, *Co?*, *Gdzie?*, *Kiedy?*) lub o intencję nadawcy • określanie głównej myśli tekstu, np. poprzez wybieranie właściwego tytułu tekstu spośród kilku podanych
Rozumienie szczegółowych informacji	• zaznaczanie prawidłowej opcji (prawda/fałsz) • wskazywanie właściwej informacji w zadaniach wielokrotnego wyboru • formułowanie hipotez do poszczególnych fragmentów tekstu i ich sprawdzanie • dobieranie informacji (np. zdjęć do tekstów, słów kluczowych do fragmentów tekstów, ogłoszeń do opisów sytuacji) • ustalanie prawidłowej kolejności informacji występujących w tekście • uzupełnianie diagramów, schematów słowami kluczowymi • kończenie zdań • uzupełnianie streszczeń (pojedynczymi wyrazami, fragmentami zdań) • odpowiadanie na pytania otwarte • odpowiadanie na pytania wymagające przetworzenia informacji zawartych w tekście • robienie notatek lub ich uzupełnianie • uzupełnianie tabeli najważniejszymi informacjami • wyrażanie własnego zdania na temat treści przedstawionej w tekście

Warto, aby nauczyciel pamiętał o zapoznawaniu uczniów z możliwościami pracy samodzielnej, zachęcał ich, by chcieli się coraz częściej mierzyć z tekstami niezależnie od zadań lekcyjnych, a także by poszukiwali własnych strategii rozumienia tekstów pisanych.

AUTORKA: Marta Torenc

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2019

Przykładowe zadania służące rozwijaniu sprawności czytania ze zrozumieniem

1 **Lies Tymeks ersten Blogeintrag und ordne die Überschriften den Abschnitten 1–4 zu.**
Przeczytaj pierwszy wpis Tymka na blogu i dobierz nagłówki do akapitów 1–4.

Warum Deutsch? ● **Über mich** ● **Meine Hobbys und Interessen** ● **Meine Familie**

2 **Lies den Blogeintrag noch einmal und finde Fotos, die Tymeks Hobbys zeigen.**
Przeczytaj wpis Tymka jeszcze raz i wskaż zdjęcia, które ilustrują jego hobby.

6 **Lies den Text und sage, in welchen Zeilen man die Antworten auf die Fragen A–F findet.**
Przeczytaj tekst i powiedz, w których wersach można znaleźć odpowiedzi na pytania A–F.

1 Hi, ich heiße Valerie, bin sechzehn Jahre alt und gehe aufs Herder-Gymnasium in Berlin. Ich spreche
2 Deutsch und Polnisch. Meine Mutter kommt nämlich aus Polen. Sie arbeitet als Polnischlehrerin
3 in einem Gymnasium. Ich komme aus Berlin. In der Schule lerne ich Englisch und Französisch.
4 Fremdsprachenlernen finde ich cool. Vielleicht studiere ich später Englisch oder Französisch?
5 Aber im Moment sind meine Hobbys Zeichnen und Fotografieren. Ich glaube, das habe ich von meinem
6 Papa. Mein Vater ist von Beruf Grafiker, er zeichnet und malt sehr gut. Meistens arbeitet er aber am
7 Computer. Ich chatte auch sehr gern mit Freunden. Mein Bruder findet meine Hobbys langweilig.
8 Aber er ist auch schon 22. Er heißt Christoph und studiert Tiermedizin. Er macht gerade ein Praktikum
9 in einer Tierpraxis. Das findet er interessant. Ich hoffe, ihr findet meine Fotos schön!

A Welche Fremdsprachen lernt Valerie?
B Was macht ihre Mutter beruflich?
C Was ist Valeries Vater von Beruf?
D Findet Valerie Chatten langweilig?
E Hat Valerie Geschwister?
F Was macht Valeries Bruder?

AUTORKA: Marta Torenc

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2019

7.3.4. Pisanie

Pisanie jest sprawnością komunikacyjną, która za sprawą nowych technologii zyskała w ostatnich latach na znaczeniu, a z punktu widzenia ucznia zapewne także na atrakcyjności. Komunikacja pisemna, podobnie jak ustna, odnosi się do dwóch zasadniczych sytuacji. W pierwszej z nich osoba mówiąca wypowiada się w formie mniej lub bardziej kompleksowego, spójnego i logicznego tekstu. Ma tym samym możliwość zaplanowania, odpowiedniego sformułowania myśli, a także skorygowania i udoskonalenia swojej wypowiedzi przed nadaniem jej ostatecznego kształtu. Druga sytuacja związana z pisaniem dotyczy interakcji pisemnej, a więc współtworzenia tekstu. Oznacza ona dużo większą dynamikę działania komunikacyjnego, wprowadza do komunikacji nieprzewidywalność, ewentualne zakłócenia, co ma też odbicie w strukturze wypowiedzi (np. stosowanie skrótów myślowych, emotikonów, rezygnowanie z pełnych zdań, skracanie wyrazów często używanych).

Sprawność pisania, ujęta w podstawie programowej w dwóch kategoriach wymagań szczegółowych: tworzenie wypowiedzi pisemnej i reagowanie pisemne, wymaga oczywiście w miarę sprawnego posługiwania się środkami leksykalnymi oraz strukturami gramatycznymi. Warto jednak przekierować uwagę ucznia na inne kwestie i zacząć od pokazania mu tekstu jako pewnego procesu twórczego, na który składa się planowanie treści, spisanie ich w formie zdań, dokonanie autorewizji i wreszcie nadanie ostatecznego kształtu. Proces ten jest na tyle złożony, że warto niekiedy „odciążyć" ucznia i podczas pracy na lekcji pozwolić mu skoncentrować się na wybranych etapach tworzenia tekstu bądź pozwolić na tworzenie tekstów w parach lub grupach. Takie zabiegi mogą znacznie zredukować u uczniów lęk przed niepowodzeniem i zdynamizować dość czasochłonną zazwyczaj pracę twórczą.

Systematyczne uwzględnianie zadań na komunikację pisemną w procesie dydaktycznym z czasem odniesie skutek w postaci umiejętności tworzenia w miarę płynnych i poprawnych wypowiedzi pisemnych i pisemnego reagowania, określonych w podstawie programowej, które w tym miejscu raz jeszcze warto przytoczyć. W zakresie tworzenia wypowiedzi uczeń nauczy się*:

- opisywać ludzi, zwierzęta, przedmioty, miejsca i zjawiska,
- opowiadać o czynnościach, doświadczeniach i wydarzeniach z przeszłości i teraźniejszości,
- przedstawiać fakty z przeszłości i teraźniejszości,
- przedstawiać intencje, marzenia, nadzieje i plany na przyszłość,
- opisywać upodobania,
- wyrażać swoje opinie i je uzasadniać **oraz przedstawiać opinie innych osób**,
- wyrażać uczucia i emocje,
- stosować formalny lub nieformalny styl wypowiedzi adekwatnie do sytuacji.

W zakresie interakcji pisemnej uczeń nauczy się:

- przedstawiać siebie i inne osoby,
- nawiązywać kontakty towarzyskie; rozpoczynać, prowadzić i kończyć rozmowę; (np. podczas rozmowy na czacie),
- uzyskiwać i przekazywać informacje i wyjaśnienia (np. wypełniać formularz lub ankietę),
- wyrażać swoje opinie, pytać o opinie, zgadzać się lub nie zgadzać się z opiniami innych osób),
- wyrażać swoje upodobania, intencje i pragnienia, pytać o upodobania, intencje i pragnienia innych osób,
- składać życzenia i gratulacje, odpowiadać na życzenia i gratulacje,
- zapraszać i odpowiadać na zaproszenie,
- proponować, przyjmować i odrzucać propozycje; prowadzić proste negocjacje w sytuacjach życia codziennego,
- prosić o radę i udzielać rady,
- pytać o pozwolenie, udzielać i odmawiać pozwolenia,
- **ostrzegać**, nakazywać, zakazywać, **instruować**,
- wyrażać prośbę oraz zgodę lub odmowę spełnienia prośby,
- wyrażać uczucia i emocje (np. radość, smutek, **niezadowolenie**, **zdziwienie**, **nadzieję**, **obawę**),
- stosować zwroty i formy grzecznościowe.

* Podobnie jak w rozdziałach 5.2., 6.2. lub 7.3.2. informacje dotyczące wariantu III.2.0. zapisano jasną czcionką. Wariant III.2. zawiera wszystkie informacje dotyczące wariantu III.2.0. oraz te, które zapisano czcionką pogrubioną.

AUTORKA: Marta Torenc

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2019

Nauczyciel ma do dyspozycji rozmaite techniki pracy wspierające ucznia w osiąganiu powyższych umiejętności. Mogą one dotyczyć całkowicie samodzielnego tworzenia tekstu lub odciążać ucznia w niektórych fazach procesu tworzenia tekstu podanymi treściami, fragmentami czy elementami tekstu. Właśnie ten typ zadań dobrze sprawdzi się w nauczaniu uczniów na podstawowym poziomie zaawansowania językowego.

Typ zadania	Techniki – przykłady
Techniki pisania wspieranego (nieswobodnego)	• tworzenie wypowiedzi według schematu • uzupełnianie brakujących fragmentów czatu lub e-maila, np. pytań • tworzenie wypowiedzi na podstawie planu lub notatek z pomocą podanych zwrotów • modyfikowanie zapisu czatu lub wątku na forum internetowym (z pomocą podanych zwrotów), uwzględniając inne poglądy uczestników dyskusji online • uzupełnianie opisów zdjęć lub ilustracji na podstawie podanych zwrotów • tworzenie historyjek na bazie schematu • tworzenie wierszy według wzoru
Techniki pisania samodzielnego (swobodnego)	• napisanie listu do fikcyjnej postaci • opisanie swojego hobby, np. w e-mailu • stworzenie transparentów z hasłami na różne okazje • stworzenie historyjki science-fiction rozpoczynającej się od podanego zdania • uzupełnianie chmurek w komiksie • relacjonowanie wydarzeń • pisanie tekstów funkcjonalnych, np. zaproszenia, prostej instrukcji

Warto także wskazywać uczniom możliwe techniki samodzielnej pracy nad rozwijaniem sprawności pisania, zachęcać ich do podejmowania wysiłków oraz do wypracowania własnych strategii podczas opanowywania tej tak wymagającej sprawności komunikacyjnej.

Przykładowe zadania służące rozwijaniu sprawności pisania

7 **Schreibe 10–15 Sätze über dich und deine Familie. Beachte folgende Fragen.**
Napisz 10–15 zdań o sobie i swojej rodzinie. Uwzględnij podane pytania.

Wie alt bist du? ● Was machst du gern? ● Was sind deine Hobbys? ● Was machen deine Geschwister? ● Was machen deine Eltern beruflich? ● Was sind ihre Hobbys?

2 **Schreibe ins Heft, was Mona und Bastian in die Federmappe und in den Rucksack legen. Beachte die Deklination der Artikel.**
Zapisz w zeszycie, co Mona i Bastian wkładają do piórnika i plecaka. Zwróć uwagę na odmianę rodzajników.

1 Mona packt ihre Federmappe. Sie braucht …
ein Kugelschreiber ● ein Bleistift ● ein Radiergummi ● ein Anspitzer ● ein Marker ● eine Schere ● ein Lineal

2 Bastian packt seinen Schulrucksack. Er braucht …
das Deutschbuch ● das Deutschheft ● das Englischbuch ● das Vokabelheft ● die Federmappe ● der Sportbeutel ● die Trinkflasche ● die Brotdose

AUTORKA: Marta Torenc

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2019

Tymeks Blog

Startseite
Profil
Mein Konto

Hallo, ich heiße Tymek und das ist mein Blog. Lernt ihr auch Deutsch? Oder findet ihr das Deutschlernen interessant? Das ist super! Ich freue mich auf viele Leser und ihre Kommentare!

1 Wer bin ich? Ich bin 15 Jahre alt und gehe aufs Gymnasium. Ich komme aus Polen und bin in Warszawa geboren. Ich wohne dort mit meinen Eltern und meinen zwei Schwestern Tosia und Nina. Ach so: Ich habe einen Hund. Sein Name ist Jeż, das heißt auf Deutsch „Igel".

2 Tosia ist 16 und auch Gymnasiastin. Nina ist 10 und geht in die Grundschule. Meine Mutter heißt Ewa. Sie ist Journalistin und arbeitet sehr viel. Ich finde ihren Beruf spannend. Ich schreibe auch sehr gern. Mein Vater heißt Michał und arbeitet als Fotograf. Seine Arbeit ist auch sehr interessant. Tosias Hobbys sind Reiten und Malen. Nina reitet auch gern, macht Akrobatik und bastelt, zum Beispiel Origami. Das ist meine Familie. Sie ist mir wichtig.

3 Und ich? Ich habe viele Interessen. Ich fahre sehr gern Rad und gehe gern mit Jeż im Wald spazieren. In der Schule spiele ich Basketball und lerne seit einiger Zeit auch Deutsch. Natürlich lerne ich auch Englisch, aber das Deutschlernen ist mein Hobby. Deutsch ist ein bisschen kompliziert, aber das macht nichts. Polnisch ist auch sehr kompliziert und Polnisch spreche ich ja super gut.

4 Ich habe Freunde in Berlin. Ich finde Berlin sehr interessant. Und das Bloggen auf Deutsch macht mir Spaß!

Und ihr? Wie findet ihr meinen Blog? Warum lernt ihr Deutsch? Wo und wie lernt ihr Deutsch? Schreibt fleißig Kommentare, ich freue mich schon!

3 **Schreibe einen Kommentar zu Tymeks Eintrag. Stell dich in drei Sätzen vor und beantworte Tymeks Fragen.**
Napisz komentarz do wpisu Tymka na blogu. Przedstaw się w trzech zdaniach i odpowiedz na pytania Tymka.

7 **Napisz e-mail do koleżanki lub kolegi z Niemiec. W e-mailu:**
- **napisz, do jakiej szkoły chodzisz,**
- **wymień swoje ulubione przedmioty i zajęcia pozaszkolne,**
- **napisz, co robisz w sobotę i niedzielę,**
- **zapytaj koleżankę / kolegę, które przedmioty lubi, a których nie lubi,**
- **zapytaj, jaka jest jej / jego klasa.**

7.3.5. Przetwarzanie

Przetwarzanie tekstów, określane też jako mediacja pomiędzy językami, to umiejętność łącząca w sobie elementy wyżej omawianych sprawności rozumienia i tworzenia tekstów, tyle że dodatkowa trudność polega tu na odbiorze i przekazywaniu informacji w dwóch różnych językach. W praktyce komunikacyjnej uczeń może dość często stawać przed koniecznością przetwarzania tekstów i przyjmowania roli mediatora, np. gdy będzie chciał udzielić informacji lub pomocy turyście obcojęzycznemu lub zostanie poproszony przez członków rodziny o przetłumaczenie prostych informacji zawartych na tablicach czy szyldach podczas pobytu za granicą, a także gdy będzie szukał informacji w niemieckich tekstach źródłowych na potrzeby szkolnego referatu.

W podstawie programowej są określone następujące wymagania związane z przetwarzaniem tekstów:
- przekazywanie w języku obcym nowożytnym informacji zawartych w materiałach wizualnych (np. mapach, symbolach, piktogramach) lub audiowizualnych (np. filmach, reklamach),

AUTORKA: Marta Torenc

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2019

- przekazywanie w języku obcym nowożytnym lub polskim informacji sformułowanych w tym języku obcym,
- przekazywanie w języku obcym nowożytnym informacji sformułowanych w języku polskim.

Nauczyciel ma w powyższym zakresie do dyspozycji następujące techniki pracy:

Podstawa mediacji	Techniki – przykłady
Materiał (audio)wizualny jako punkt wyjścia	• ustne przekazywanie w języku niemieckim informacji dotyczących połączeń komunikacyjnych (na podstawie mapy miasta) • wyjaśnianie w języku niemieckim znaczenia znaków, transparentów lub symboli • relacjonowanie w języku polskim treści krótkiego filmu reklamowego przedstawionego w języku niemieckim
Tekst (pisany lub słuchany) jako punkt wyjścia	• ustne przekazywanie w języku polskim zainteresowanej osobie (koledze lub koleżance), która nie posługuje się językiem niemieckim, informacji zawartych w niemieckojęzycznej broszurce, prospekcie lub na stronie internetowej • ustne przekazywanie informacji zawartych w polskiej broszurce, prospekcie itp. turyście niemieckojęzycznemu, który nie zna języka polskiego • zamieszczenie na polskojęzycznej stronie internetowej najważniejszych informacji dotyczących udziału w programie wymiany, otrzymanych w języku niemieckim (np. na temat projektu Erasmus dla uczniów)

Przykładowe zadania służące rozwijaniu umiejętności przetwarzania tekstu

8 **W sześciu zdaniach opisz w języku niemieckim zajęcia Bartka w tygodniu i w weekend. Podaj tylko dni tygodnia i pory dnia.**

Poniedziałek	16.30–17.30	*tenis*
Wtorek	18–19.30	*kurs angielskiego*
Środa	6.30–7.15	*basen*
Czwartek	18–19.30	*kurs angielskiego*
Piątek	16–17.30	*kurs tańca*
Sobota	11–12	*jogging*
Niedziela		*wolne!!!*

AUTORKA: Marta Torenc

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2019

→1/134
→4/139

7 **Koleżanka / Kolega z Niemiec chce wiedzieć, czego dotyczy poniższa ulotka. Wytłumacz jej / mu to. Wykorzystaj podane słownictwo.**

das Wellnessstudio ● Werbung machen ● eine Rücken- / Gesichts- / Schokoladenmassage anbieten ● kosten ● mit dem Flyer 20 % Rabatt bekommen

7 **Przetłumacz podane zdania na język niemiecki.**

1 W czym mogę pani pomóc?
2 Ile kosztuje butelka wody mineralnej?
3 Chciałbym zjeść sznycel po wiedeńsku z ziemniakami.
4 On chce pójść ze mną na brunch.
5 Czy to wszystko?
6 Czy ma pan jeszcze jakieś życzenie?
7 Czy umiesz upiec ciasto?
8 Niestety nie mamy owoców i warzyw.

7.4. Techniki nauczania gramatyki

Trudności związane z opanowywaniem gramatyki, o których już wspominano, powinny skłaniać nauczycieli do systematycznego wysiłku podejmowanego na rzecz wspierania działań komunikacyjnych uczniów. Warto pamiętać o kilku zasadach. Gramatyka powinna dostarczać uczniom swego rodzaju planów działań językowych i te działania porządkować oraz dynamizować. Reguły gramatyczne, które początkowo są abstrakcyjne dla uczniów, warto nasycić znaczeniami poprzez zapewnienie odpowiedniej liczby przykładów. Nie należy też przywiązywać nadmiernej wagi do kwestii poprawności językowej w zadaniach służących treningowi komunikacyjnemu, które to zadania stanowią dla uczniów swego rodzaju poligon doświadczalny. Zastosowanie tych wskazówek, a także pozwalanie uczniom na wypróbowanie materiałów do pracy samodzielnej, dostępnych często online, stosowanie różnorodnych technik prezentacji i ćwiczenia materiału gramatycznego, systematyczne utrwalanie i powtarzanie struktur przy kolejnych tematach to niezbędne warunki do skutecznego opanowania materiału gramatycznego na potrzeby komunikacji.

AUTORKA: Marta Torenc

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2019

Nauczyciel może korzystać z następujących technik pracy:

Typ zadania	Techniki – przykłady
Prezentacja materiału gramatycznego	• samodzielne formułowanie lub uzupełnianie reguły gramatycznej na podstawie zgromadzonych przykładów • stosowanie środków wizualizacji reguł gramatycznych (np. tabele, schematy, symbole, podkreślenia) • samodzielne przedstawienie reguły gramatycznej w postaci rymowanki • przedstawienie reguły gramatycznej na plakacie lub w formie animacji
Utrwalanie materiału gramatycznego	• uzupełnianie fragmentów tekstów – wpisywanie w luki np. końcówek fleksyjnych lub właściwych form czasowników • tworzenie zdań z rozsypanych elementów • przekształcanie zdań (np. *Aktiv* → *Passiv*) • kończenie rozpoczętych zdań • wybór poprawnej formy spośród kilku podanych opcji (zadania wielokrotnego wyboru) • identyfikowanie błędów w zdaniach • wskazywanie poprawnych wariantów • tłumaczenie brakujących fragmentów zdań na język niemiecki na podstawie wyrazów podanych w nawiasach
Wykorzystanie materiału gramatycznego w komunikacji	(patrz techniki w rozdziale 7.3.2 i 7.3.4)

Przykładowe zadania dotyczące pracy nad poprawnością gramatyczną

G **BIERNIK (*AKKUSATIV*)**

W języku niemieckim wiele czasowników wymaga dopełnienia w bierniku. Są to m.in. czasowniki: **haben** (*mieć*), **brauchen** (*potrzebować*), **kaufen** (*kupować*), **schicken** (*wysyłać*). W bierniku zmieniają się jedynie formy rodzajników i przeczenia **kein** dla rodzaju męskiego: **der** → **den**, **ein** → **einen**, **kein** → **keinen**.

	Liczba pojedyncza			Liczba mnoga
Mianownik	der / ein / kein Kuli	die / eine / keine Schere	das / ein / kein Lineal	die / – / keine Kulis
Biernik	den / einen / keinen Kuli	die / eine / keine Schere	das / ein / kein Lineal	die / – / keine Kulis

2 **Schreibe ins Heft, was Mona und Bastian in die Federmappe und in den Rucksack legen. Beachte die Deklination der Artikel.**
Zapisz w zeszycie, co Mona i Bastian wkładają do piórnika i plecaka.
Zwróć uwagę na odmianę rodzajników.

1 Mona packt ihre Federmappe. Sie braucht …
ein Kugelschreiber ● ein Bleistift ● ein Radiergummi ● ein Anspitzer ● ein Marker ● eine Schere ● ein Lineal

2 Bastian packt seinen Schulrucksack. Er braucht …
das Deutschbuch ● das Deutschheft ● das Englischbuch ● das Vokabelheft ● die Federmappe ● der Sportbeutel ● die Trinkflasche ● die Brotdose

AUTORKA: Marta Torenc

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2019

6 **Beantworte die Fragen 1–8 wie im Beispiel.** Odpowiedz na pytania 1–8 według przykładu.

Przykład:

– Ist das ein Kugelschreiber?
– Nein, das ist kein Kugelschreiber. Das ist ein Radiergummi.

1 Ist das eine Flasche?

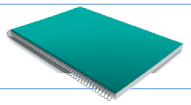

2 Ist das ein Radiergummi?

3 Ist das ein Bleistift?

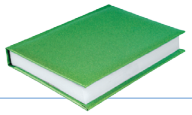

4 Ist das ein Buch?

5 Ist das eine Federmappe?

6 Ist das ein Marker?

7 Ist das ein Vokabelheft?

8 Sind das Rucksäcke?

3 **Beantworte die Fragen 1–4 im Heft.**
Odpowiedz na pytania 1–4 w zeszycie.

1 Was kannst du sehr gut?
2 Was kannst du nicht so gut?
3 Was kannst du gut?
4 Was kannst du gar nicht?

G **CZASOWNIK MODALNY *KÖNNEN***

Czasownik modalny **können** (*potrafić, móc*) odmienia się nieregularnie tylko w liczbie pojedynczej, przy czym jego formy w 1. i 3. os. lp. są takie same.

ich	**kann**	**wir**	können
du	**kannst**	**ihr**	könnt
er, sie, es	**kann**	**sie, Sie**	können

schwimmen | Basketball spielen | Schach spielen | Ski fahren | bowlen | tanzen | skaten | Rad fahren | Tennis spielen | Schlittschuh laufen

AUTORKA: Marta Torenc

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2019

CD 2/37 **4a** **Höre zwei Dialoge und beantworte die Fragen A–D mit *ja* oder *nein*.**
Posłuchaj dwóch dialogów i odpowiedz na pytania A–D za pomocą *ja* lub *nein*.

Dialog 1 **A** Interessiert sich das Mädchen für Fotografie?
B Interessiert sich der Junge für Fotografie?
C Geht das Mädchen in die Ausstellung?
D Kommt der Junge mit?

Dialog 2 **A** Interessiert sich das Mädchen für den Film *Tschick*?
B Schaut sich das Mädchen heute *Tschick* an?
C Schreibt das Mädchen ein Referat über den Film?
D Schaut sich der Junge *Tschick* heute Abend an?

CD 2/37 **4b** **Höre die Dialoge noch einmal und beantworte die Fragen A–D mit *nein* oder *doch*.**
Posłuchaj dialogów jeszcze raz i odpowiedz na pytania A–D za pomocą *nein* lub *doch*.

Dialog 1 **A** Interessiert sich das Mädchen **nicht** für Fotografie?
B Interessiert sich der Junge **nicht** für Fotografie?
C Geht das Mädchen **nicht** in die Ausstellung?
D Kommt der Junge **nicht** mit?

Dialog 2 **A** Interessiert sich das Mädchen **nicht** für den Film *Tschick*?
B Schaut sich das Mädchen heute **nicht** *Tschick* an?
C Schreibt das Mädchen **kein** Referat über den Film?
D Schaut sich der Junge heute **nicht** *Tschick* an?

G **PARTYKUŁA *DOCH***

Jeżeli zgadzamy się z treścią pytania zawierającego przeczenie, w odpowiedzi użyjemy **nein**. Jeżeli zaś chcemy zaprzeczyć informacji w tym pytaniu, użyjemy partykuły **doch** (*owszem*, *wręcz przeciwnie*).
Interessierst du dich nicht für Theater? – Doch, ich interessiere mich für Theater.
Owszem, interesuję się teatrem.
– Nein, ich interessiere mich nicht für Theater.
Nie, nie interesuję się teatrem.

7.5. Techniki pracy nad przyswajaniem materiału leksykalnego

Praca nad opanowaniem materiału leksykalnego jest dość żmudna, oprócz systematycznego utrwalania nowo poznanego materiału wymaga także wykorzystywania go w mówieniu i w pisaniu. Należy pamiętać o tym, by w trakcie wykonywania ćwiczeń leksykalnych uczeń mógł opanować różne aspekty umożliwiające sprawne i bezbłędne stosowanie leksyki. Istotne są opanowanie formy wyrazu, jego znaczenia lub znaczeń, relacji z innymi wyrazami (np. polisemia, synonimia, antonimia, kategoryzacja wyrazów (pojęcia nadrzędne/podrzędne) oraz wiedza, w jakich połączeniach (kolokacjach) występują. Wpajanie uczniom umiejętności posługiwania się odpowiednim zasobem środków leksykalnych wymaga stosowania następujących technik:

- dobieranie wyrazów do ilustracji,
- odnajdywanie ukrytych wyrazów w „wyszukiwance”,
- odgadywanie wyrazów na podstawie pantomimy,
- rozwiązywanie krzyżówek, rebusów,
- eliminowanie wyrażenia niepasującego do pozostałych,
- kategoryzowanie wyrazów według kryterium semantycznego,
- zastępowanie brakującego wyrazu pojęciem ogólnym (generalizacja),
- uzupełnianie brakujących wyrazów w zdaniach i tekstach (substytucja, parafraza),
- łączenie ze sobą odpowiadających sobie wyrazów (np. synonimy, antonimy, związki frazeologiczne),
- podawanie przykładu zamiast określenia (egzemplifikacja),
- tworzenie sieci wyrazów i map skojarzeń.

AUTORKA: Marta Torenc

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2019

Warto zaznaczyć, że podstawa programowa kładzie nacisk na spiralny układ treści, zatem słownictwo z danego zakresu tematycznego powinno być systematycznie utrwalane i poszerzane podczas realizacji poszczególnych tematów w cyklu kształcenia oraz na kolejnych etapach edukacyjnych.

Przykładowe zadania dotyczące pracy nad środkami leksykalnymi

1 **Ordne die Ausdrücke A–J den Lebensmitteln 1–10 zu.**
Przyporządkuj wyrażenia A–J artykułom spożywczym 1–10.

A ein Kilo Fleisch
B eine Flasche Wasser
C ein Liter Milch
D ein Fisch
E ein halbes Kilo Tomaten
F zwei Kilo Orangen
G 200 Gramm Käse
H eine Packung Chips
I ein Becher Joghurt
J eine Tafel Schokolade

1a **Ergänze die Sätze 1–9 mit den angegebenen Wörtern. Zu einem der Sätze passen zwei Wörter.**
Uzupełnij zdania 1–9 podanymi wyrazami. Do jednego ze zdań pasują dwa wyrazy.

bewölkt ● **heiß** ● **windig** ● **sonnig** ● **kühl** ● **regnet** ● **schneit** ● **kalt** ● **warm** ● **wolkig**

1 Die Sonne scheint. / Es ist _.

2 Es _.

3 Es ist _.

4 Es _.

5 Es ist _.

6 Das Thermometer zeigt 23 Grad. Es ist _.

7 Es ist _.

8 Es ist _.

9 Es ist _.

AUTORKA: Marta Torenc

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2019

1 **Drücke denselben Inhalt anders aus. Benutze dazu die angegebenen Wörter.**
Wyraź tę samą treść inaczej. Użyj podanych wyrazów.

heiß ● kalt ● kühl ● regnen ● schneien ● sonnig ● windig ● wolkig

1 Die Sonne scheint. = _____
2 Es ist regnerisch. = _____
3 Es gibt starken Wind. = _____
4 Es fällt Schnee. = _____
5 Es ist bewölkt. = _____
6 Es ist nicht warm. = _____
7 Es ist sehr warm. = _____
8 Es ist null Grad. = _____

4 **Ergänze die Beschreibung des Zimmers anhand des Fotos.**
Uzupełnij opis pokoju na podstawie zdjęcia.

Mein Zimmer ist nicht groß,
aber sehr hell und bunt.
Die Wände sind **(1)** _____,
der Teppich ist **(2)** _____,
der Vorhang ist **(3)** _____
und die Möbel sind braun.
Das Bett steht neben dem Fenster.
Über dem Bett hängt eine
(4) _____. Die Lampe ist
(5) _____. An der Wand
steht ein **(6)** _____ mit
Büchern. **(7)** _____ dem Regal
und dem Fenster steht mein Schreib-
tisch. Und vor dem Schreibtisch steht
ein **(8)** _____. An der Wand
über dem Schreibtisch hängen meine
(9) _____. Ich finde mein
Zimmer sehr gemütlich. Und ihr?
Wie findet ihr es?

5 **Beschreibe im Heft die Einrichtung deines Zimmers wie in Übung 4.**
Opisz w zeszycie wyposażenie swojego pokoju jak w ćwiczeniu 4.

7.6. Techniki przyswajania i ćwiczenia poprawnej wymowy

Dążenie do zrozumiałych wypowiedzi musi uwzględniać ćwiczenie poprawnej wymowy, a to z kolei wymaga połączenia w tym procesie elementów poznawczych z motorycznymi. Samo zrozumienie zasad poprawnej wymowy nie usunie jeszcze trudności związanych z wymową głosek, które np. nie występują w języku ojczystym. Praca nad wymową jest konieczna także w zakresie stosowania odpowiedniego konturu intonacyjnego, akcentu w wyrazach i zdaniach, a także rytmu. Podczas prezentacji zjawisk fonetycznych warto wykorzystywać zasadę kontrastu pomiędzy językiem niemieckim a innymi językami obcymi (znanymi uczniom) oraz językiem rodzimym. Głoski przysparzające uczniom szczególnie wiele trudności powinny być prezentowane i ćwiczone w różnorodnych połączeniach. Ćwiczenie wymowy nie przyniesie spodziewanych efektów bez częstych powtórzeń. Procesy artykulacji są tak silnie utrwalone w języku ojczystym, że zmiana miejsc artykulacji związanych z nowymi głoskami wymaga intensywnego i usystematyzowanego wysiłku. Poprawną wymowę można ćwiczyć, stosując następujące techniki:

AUTORKA: Marta Torenc

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2019

Typ zadania	Techniki – przykłady
Rozumienie zasad wymowy	• prezentacja kontrastujących wzorców intonacji (intonacja opadająca – intonacja wznosząca) • zaznaczanie intonacji za pomocą strzałki • zaznaczanie usłyszanego słowa • zaznaczanie akcentu wyrazów za pomocą znaków graficznych • porównywanie akcentu w podobnie brzmiących wyrazach w różnych językach • identyfikacja długich i krótkich samogłosek poprzez wpisywanie odpowiedniego symbolu przy danym wyrazie • uświadamianie sobie sposobu artykulacji trudnych samogłosek, np. *ö*, *ü*, za pomocą schematów lub ilustracji
Imitacja/Odtwarzanie poprawnej wymowy	• słuchanie nagrania i jednoczesne ciche czytanie • powtarzanie wyrazów, fraz i zdań zgodnie z nagraniem i zwracanie uwagi na długość samogłosek • odtwarzanie melodii zdaniowej z zamkniętymi ustami (mormorando) • powtarzanie zdań i wyklaskiwanie akcentu/rytmu • czytanie fraz i zdań ze zwracaniem uwagi na zaznaczony akcent

Przykładowe zadania dotyczące pracy nad poprawnością fonetyczną

CD 1/22

3 Höre zu und sprich nach. Posłuchaj i powtórz za nagraniem.

CD 1/7

3a Höre die Dialoge 1–4 und wähle die richtige Antwort A–D.
Posłuchaj dialogów 1–4 i wybierz właściwą odpowiedź spośród A–D.

1 Wie heißt das Mädchen?	**A** Luka.	**B** Lyca.	**C** Lykka.	**D** Lykke.
2 Wie heißt der Mann?	**A** Söhn.	**B** Sönn.	**C** Sohn.	**D** Suhn.
3 Wie heißt der Junge?	**A** Sikander.	**B** Xander.	**C** Chakib.	**D** Zander.
4 Wie heißt die Frau?	**A** Rosek.	**B** Hozek.	**C** Aschek.	**D** Roschek.

AUTORKA: Marta Torenc

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2019

14 **ä, e** CD 2/61

Höre zu und sprich nach.
Posłuchaj i powtórz za nagraniem.

ä → später ● Dänemark ● schläft
e → zehn ● Tee ● Weg
e → sechs ● Bett ● weg

● **Niemieckie „ä" wymawia się podobnie jak polskie „e" i nieco inaczej niż długie i krótkie „e" niemieckie.**

15 **a, o, e, u, i** CD 2/62

Markiere die langen Vokale mit einem Punkt und die kurzen mit einem Strich. Höre dann zu und sprich nach.
Zaznacz krótkie samogłoski kropką, a długie – kreską. Następnie posłuchaj i powtórz.

a → Name ● Land ● Abend ● Satz
o → wo ● Block ● wohnen ● kommen
e → Adresse ● Telefon ● geht ● essen
u → Nummer ● Uhr ● putzen ● Schule
i → vier ● will ● ist ● Ihr

● **Nieme „h" oznacza, że poprzedzająca je samogłoska jest długa, natomiast dwie spółgłoski oznaczają, że poprzedzająca je samogłoska jest krótka.**

7.7. Przykładowy scenariusz lekcji

Podstawę planowania lekcji i jej poszczególnych faz stanowi m.in. program nauczania, plan pracy rocznej lub semestralnej, plan wynikowy i podręcznik. Dzięki tym materiałom nauczyciel może mieć pewność, że zadba w bieżącej pracy dydaktycznej o realizację wszystkich wymaganych i zaplanowanych celów oraz obszarów kształcenia. Z tego względu warto planowania lekcji dokonywać z pewnym wyprzedzeniem – jeśli nie w układzie semestralnym, to przynajmniej w odniesieniu do poszczególnych rozdziałów podręcznika, z którym nauczyciel pracuje.

Scenariusz lekcji przedstawia w sposób szczegółowy poszczególne działania dydaktyczne nauczyciela zapewniające realizację celów lekcji. Może obejmować poszczególne treści nauczania przypisane do kolejnych faz lekcji, dodatkowe treści nauczania dla uczniów wymagających indywidualnego podejścia, formy pracy, zadania domowe, potrzebne materiały dydaktyczne i środki multimedialne.

Nauczanie języka obcego wymaga od nauczyciela przyjęcia na lekcji pewnego logicznego ciągu działań. Z tego powodu mówimy o fazach lekcji, które mają umożliwić uczniom optymalny układ i rytm pracy. Planowanie przebiegu lekcji oraz jej kolejnych faz podlega ogólnym zasadom, poniżej są opisane niektóre z nich.

- Warto zapewnić kolejność działań uczniów na lekcji w generalnym układzie: praca nad rozumieniem tekstu – praca nad środkami językowymi – praca nad tworzeniem tekstu.
- Należy zadbać o systematyczny trening i integrację wszystkich kompetencji językowych (rozumienia wypowiedzi, tworzenia wypowiedzi) w rozsądnych proporcjach do czasu przeznaczonego na pracę nad środkami językowymi. Zadania komunikacyjne (tworzenie wypowiedzi i reakcja ustna/pisemna) należy umiejętnie wesprzeć towarzyszącymi im ćwiczeniami środków językowych.
- Kolejne fazy lekcji powinny integrować zdobyte wcześniej umiejętności i wiedzę uczniów.
- Fazy prezentacji gramatyki lub nowego słownictwa powinny zakończyć się odpowiednimi ćwiczeniami utrwalającymi i sprawdzającymi stopień opanowania ich przez uczniów, a wszystko powinno zmierzać do prób wykorzystania nabytej wiedzy w zadaniach komunikacyjnych (tworzenie wypowiedzi ustnej lub pisemnej, przetwarzanie tekstu).

AUTORKA: Marta Torenc

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2019

- Należy pamiętać o umożliwieniu działań językowych wszystkim uczniom (*Lerneraktivierung*), dostosowując formy pracy do możliwości i indywidualnych stylów uczenia się. Nieodzownym elementem lekcji języka obcego będzie praca w parach i grupach, ale także zadania mające charakter otwarty, np. zadania projektowe, praca metodą stacji (przystanków).
- Warto wspierać autonomię ucznia na wszystkich etapach lekcji, począwszy od wspierania ucznia w określaniu celów uczenia się, poprzez umożliwianie wyboru niektórych zadań czy materiałów, trening strategii uczenia się aż po stosowanie różnych form autorefleksji (*Czego dziś nauczyłem się na lekcji?*, *Co było trudne?*).

Scenariusz lekcji warto przygotować według poniższego wzoru.

Lekcja 3.2* ***Schulsachen*** (Przybory szkolne)	
Cele komunikacyjne	znalezienie określonych informacji w dialogach na temat przyborów szkolnych, opisywanie przyborów szkolnych
Cele poznawcze	opanowanie zasad stosowania rodzajników określonego i nieokreślonego oraz przeczenia *kein* w mianowniku, utrwalenie przymiotników opisujących przybory szkolne, aktywne opanowanie słownictwa dotyczącego przyborów szkolnych
Środki dydaktyczne	podręcznik, zeszyt ćwiczeń, płyta i odtwarzacz CD
Formy pracy	praca z całą klasą, praca w parach, praca indywidualna

Przebieg lekcji:

Wprowadzenie

- Uczniowie zapoznają się z treścią zadania 1 na str. 40. Należy skontrolować, czy prawidłowo dobrali nazwy do przedmiotów. Uczniowie mogą dodatkowo podać nazwy przedmiotów, które często pakują do plecaka, nauczyciel zapisuje je na tablicy w formie mapy skojarzeń.

Prezentacja tekstu (1)

- Uczniowie słuchają nagrania. W trakcie słuchania notują nazwy przedmiotów, które Kolja ma w plecaku, tym samym rozwiązując zadanie 2a na str. 40. Nauczyciel sprawdza, czy uczniowie zanotowali właściwe nazwy.

Prezentacja środków językowych (1)

- Uczniowie ponownie słuchają nagrania, tym razem koncentrują się na wyszukaniu określonych form językowych. Rozwiązują zadanie 2b na str. 40.
- Uczniowie szukają w słowniku form liczby mnogiej podanych rzeczowników i zapisują je w zeszycie.
- Uczniowie zapoznają się z zasadą stosowania rodzajników określonych i nieokreślonych (reguła gramatyczna w ramce na str. 40), nauczyciel dodatkowo odsyła uczniów do informacji „Rodzajniki określone i nieokreślone" na str. 44, sprawdza, czy reguła została właściwie zrozumiana. Uczniowie zapisują uproszczoną regułę w zeszytach.

Ćwiczenia utrwalające (1)

- Uczniowie rozwiązują zadanie 3 na str. 40, tworzą pary antonimów.
- Uczniowie rozwiązują ćwiczenie 4 na str. 22/23 z zeszytu ćwiczeń.

Zadania komunikacyjne (1)

- Uczniowie, pracując w parach, opisują przybory szkolne (zadanie 4 str. 40/41)

Prezentacja tekstu (2)

- Uczniowie słuchają dialogu i rozwiązują zadanie 5 str. 41.

Prezentacja środków językowych (2)

- Nauczyciel omawia z uczniami zasady stosowania przeczenia *kein* na podstawie informacji w ramce na str. 41. Porównuje tę zasadę z analogiczną zasadą w języku ojczystym ucznia i ewentualnie z zasadami w innych językach obcych znanych uczniowi, np. językiem angielskim. Uczniowie zapisują uproszczoną regułę w zeszytach.

Ćwiczenia utrwalające (2)

- Uczniowie rozwiązują ćwiczenie 5 na str. 23 z zeszytu ćwiczeń.
- Uczniowie w parach odgadują, co przedstawiają obrazki (zadanie 6 na str. 41), mogą też pokazywać własne przybory szkolne i pytać o nie według wzoru z zadania 6.

Zadania komunikacyjne (2)

- Uczniowie wykonują zadanie 7 na str. 41 – gromadzą własne przybory szkolne i pytają o nie według wzoru z zadania 6.

Zadanie domowe

- Jako pracę domową można wykorzystać ćwiczenia 6, 7a i 7b na str. 23 zeszytu ćwiczeń.

* Lekcja 3.2. – podręcznik *Effekt 1*, s. 40, 41

AUTORKA: Marta Torenc

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2019

Zakończenie
- Co potrafisz po dzisiejszej lekcji powiedzieć w języku niemieckim?
- Które z zadań podobało ci się najbardziej?

7.8. Strategie uczenia się

Współczesna edukacja kładzie nacisk na podmiotowość ucznia i nauczyciela w procesach wzajemnego oddziaływania. Najogólniej rzecz ujmując, podmiotowość określa postawy człowieka, który ma poczucie sprawstwa powiązanego z poczuciem kontrolowania swoich działań. Do takiej postawy nawiązuje również pojęcie autonomicznego uczenia się języków obcych, rozumiane jako zdolność do przejmowania odpowiedzialności za własną naukę, do formułowania osobistych celów, organizacji treści nauki i metod pracy, a także oceny jej efektów[21]. Rozwijanie autonomii to praca zakrojona długofalowo, rozłożona na wszystkie etapy edukacji. Także warianty III.2.0 oraz III.2 podstawy programowej uwzględniają w wymaganiach szczegółowych ten aspekt uczenia się i zakładają, że uczeń na lekcji języka obcego będzie rozwijał następujące umiejętności:
- dokonywanie samooceny i wykorzystywanie techniki samodzielnej pracy nad językiem (np. korzystanie ze słownika, poprawianie błędów, prowadzenie notatek, stosowanie mnemotechnik, korzystanie z tekstów kultury w języku obcym),
- współdziałanie w grupie,
- korzystanie ze źródeł informacji w języku obcym, również za pomocą technologii informacyjno-komunikacyjnych,
- stosowanie strategii komunikacyjnych i strategii kompensacyjnych,
- posiadanie świadomości językowej.

W praktyce do rozwoju autonomii uczniowi potrzebne są konkretne strategie, których przykłady zawiera poniższa tabela:

Strategie metakognitywne	umiejętność zarządzania własną pracą, monitorowania jej przebiegu i oceny rezultatów	• określanie osobistych celów nauki (np. *W tym tygodniu chciał/a/bym..., w tym celu zrobię...*) • rozkładanie zadania na etapy • organizowanie otoczenia sprzyjającego nauce (tablica korkowa nad biurkiem, podręczne materiały do nauki, np. karteczki ze słówkami lub fiszki, narzędzia internetowe, np. słowniki) • ocenianie wykonania zadania (np. analiza nagrania własnej wypowiedzi ustnej przy użyciu listy kontrolnej, sprawdzenie stopnia opanowania słownictwa z karteczek)
Strategie uczenia się i komunikowania	umiejętność pracy nad rozwojem wiedzy i sprawności językowych	• sporządzanie notatek w postaci słów kluczy do wysłuchanego tekstu • określanie intencji słuchania/czytania danego tekstu (*Jakie informacje chcę uzyskać?*) • rozszyfrowywanie znaczenia niektórych wyrazów na podstawie kontekstu podczas czytania/słuchania • analizowanie danego wyrazu w różnych przykładach i ustalenie jego zakresu znaczeniowego • tworzenie wypowiedzi ustnych na podstawie samodzielnie zgromadzonych ilustracji lub zdjęć • redagowanie swojej wypowiedzi pisemnej na podstawie listy kontrolnej • powtarzanie krótkich sekwencji nagrania i zwracanie uwagi na wymowę określonych głosek lub na intonację • porównywanie zakresu znaczeniowego wyrazów w różnych językach • porządkowanie wyrazów wg różnych kategorii • odkrywanie reguł gramatycznych • rozpoznawanie struktur zdaniowych i wypróbowywanie ich we własnych przykładach • tworzenie semantycznych map wyrazów
Strategie społeczne i umiejętność krytycznej refleksji	umiejętność współpracy w parach i grupach językowych, postawa krytyczna	• uważne słuchanie drugiej osoby • proszenie o wyjaśnienie lub sprecyzowanie • określanie swoich oczekiwań • uświadamianie sobie perspektywy drugiej osoby • zauważanie dobrych i złych stron danego rozwiązania • uzasadnianie swoich decyzji

[21] Hanna Komorowska, *Cel kształcenia językowego – autonomia ucznia*, w: *Nauka języka obcego w perspektywie ucznia*, Komorowska H. (red.), Warszawa, Oficyna Wydawnicza Łośgraf, 2011, s. 61

AUTORKA: Marta Torenc

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2019

Zachęcanie uczniów do pracy własnej oraz samooceny jest szczególnym zadaniem nauczycieli i szkoły, powinno być ono systematycznie realizowane w ramach lekcji oraz innych wydarzeń związanych z nauką języków obcych przybierających formę projektów i imprez.

7.9. Praca z *Portfolio językowym*

Jednym ze sposobów wspierania nauki języków obcych może być dokumentacja tego, co uczniowi już udało się osiągnąć, np. poprzez prowadzenie własnego portfolio przy towarzyszącej temu refleksji nad własnym procesem nauki. Z pomocą uczniowi przychodzi tu m.in. *Europejskie Portfolio Językowe* (EPJ)[22], opracowane dla różnych grup wiekowych. Niezależnie od grupy składa się ono z trzech części:

- *Paszport językowy* przedstawia profil językowy ucznia oraz bilans jego doświadczeń międzykulturowych,
- *Biografia językowa* ukazuje osobisty zapis istotnych wydarzeń związanych z nauką języków oraz umożliwia – poprzez odpowiedni katalog stwierdzeń – refleksję ucznia na temat własnych strategii uczenia się, potrzeb oraz celów nauki,
- *Dossier* zawiera wybór prac i dokumentów posiadacza EPJ.

Portfolio językowe ma za zadanie zachęcić do uczenia się różnych języków oraz pomóc w zwiększeniu efektywności tego procesu w trakcie nauki szkolnej i pozaszkolnej. EPJ zostało opracowane tak, aby umożliwić refleksję nad stosowanymi sposobami uczenia się języków, ocenę ich przydatności oraz wprowadzenie odpowiednich zmian, które sprawią, że nauka będzie bardziej efektywna. Portfolio zachęca też ucznia do planowania nauki i samooceny. Wreszcie może być także pomocnym narzędziem umożliwiającym przedstawianie wszelkich doświadczeń międzykulturowych oraz prezentowanie stopnia znajomości różnych języków w sposób uznawany przez różne kraje. EPJ wspiera tym samym realizację wszystkich wymagań szczegółowych opracowanych w podstawie programowej, które wymieniliśmy w powyższym rozdziale, takich jak samoocena, stosowanie różnych strategii i technik pracy nad językiem, świadomość różnic językowych.

Warto nadmienić, że jest wiele portali społecznościowych, które mogą być zaadaptowane do roli EPJ w wersji cyfrowej, co w dalszej perspektywie może nawet zadecydować o sukcesie ucznia w prowadzeniu portfolio bądź jego braku.

8. Ewaluacja programu – ocenianie osiągnięć uczniów

8.1. Uwagi ogólne

Wszelkie wysiłki nauczyciela związane z ocenianiem i ewaluacją nie miałyby swojego uzasadnienia w praktyce dydaktycznej, gdyby nie służyły ulepszaniu procesów nauczania i uczenia się. Uczniowie mają prawo wiedzieć, ile już wiedzą i potrafią, a i sam nauczyciel powinien mieć jasność, co robi dobrze, a co w swej praktyce mógłby lub powinien poprawić.

Podstawą oceniania osiągnięć uczniów w nauczaniu języków obcych jest sprawdzanie ich umiejętności. W szkole ma ono najczęściej charakter bieżący lub okresowy[23]. Ocenianie bieżące odbywa się w toku procesu nauczania i w praktyce często stanowi podstawę do wystawienia uczniom ocen, które mogą dotyczyć materiału przerobionego np. na kilku ostatnich lekcjach. Oceny w dzienniku lekcyjnym to jednak nie jedyne uzasadnienie do podejmowania działań oceniających na lekcji. Ocenianie bieżące powinno pełnić funkcję diagnostyczną, dostarczać nauczycielowi informacji o stopniu opanowania przez uczniów (oraz przez całe grupy) określonych umiejętności cząstkowych i pozwalać na optymalizację planów dydaktycznych i metod pracy. Ponadto ocenianie bieżące może z powodzeniem spełniać funkcję wychowawczą, przyzwyczajać uczniów do systematycznej pracy nad językiem i zwiększać ich motywację do nauki pod warunkiem, że jest przeprowadzane w taki sposób, aby uczniowie mogli w sposób rzetelny, transparentny i czytelny dla samych zainteresowanych uzyskać informacje o własnych postępach, brakach i potrzebach. Ocenianie okresowe ma za zadanie pełnić te same funkcje, natomiast obejmuje obszerniejsze partie materiału, np. rozdział lub kilka rozdziałów. Na potrzeby kontroli okresowych są przygotowywane sprawdziany, zwane też testami.

[22] *Europejskie portfolio językowe dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych i studentów*, https://www.ore.edu.pl/2015/03/europejskie-portfolio-jezykowe-epj/
[23] Por. Hanna Komorowska, *Sprawdzanie umiejętności w nauce języka obcego. Kontrola, ocena, testowanie*, Warszawa, Fraszka Edukacyjna, 2005, str. 11.

AUTORKA: Marta Torenc

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2019

Owe sprawdziany powinny w jak największym stopniu spełniać kryteria jakości, do których zalicza się m.in. trafność i rzetelność testu. Trafność testu obrazuje, w jakim stopniu test sprawdza to, co jest zgodne z wytyczonymi celami nauczania (ogólnymi i szczegółowymi) oraz z materiałem nauczania, a także z tym, co faktycznie i w sposób gruntowny zostało przerobione na lekcji i co nauczyciel zamierza poddać testowaniu. Uczniowie dość szybko wychwytują usterki testu o zaburzonej trafności, reagując utartym stwierdzeniem *„Przecież tego nie było na lekcji…”*. Kryterium rzetelności testu informuje natomiast o stopniu, w jakim wyniki testu są zbieżne ze stanem faktycznym, w tym przypadku z poziomem kompetencji językowych i wiedzy ucznia. Na ile wiarygodny i niezakłócony jest ten obraz? Aby zminimalizować błędy pomiaru, należy zadbać o jasno sformułowane polecenia do zadań testowych, zapewnić wystarczającą liczbę zadań i jednostek w każdym z nich tak, aby możliwe było wnioskowanie na temat opanowania określonej umiejętności. Rzetelność testu ocenić można także po jasnych i wystarczająco szczegółowo sformułowanych kryteriach oceny i punktacji, co nabiera wagi szczególnie w przypadku wszelkich zadań otwartych, np. na mówienie czy pisanie. Na zaburzoną rzetelność testu uczniowie wyczuleni są szczególnie, co ma odzwierciedlenie w reakcjach typu *„To niesprawiedliwe!”*. A przecież chodzi o to, aby należycie doceniać wysiłek uczniów. Warto zatem znać pułapki związane z konstruowaniem testów, aby móc dobrze zadbać o ich poprawność, co z całą pewnością przełoży się na jakość oceniania i tym samym na dobrą atmosferę współpracy w klasie.

8.2. Ocenianie osiągnięć uczniów w zakresie poszczególnych sprawności językowych

Przykładowe techniki testowania/oceniania umiejętności słuchania ze zrozumieniem

- Zaznaczanie usłyszanych informacji
- Wybieranie uzupełnień (technika wielokrotnego wyboru)
- Odpowiadanie na pytania do tekstu
- Ocenianie zdań (prawda/fałsz)
- Dobieranie informacji
- Uzupełnianie luk
- Uporządkowywanie informacji według określonego kryterium
- Uzupełnianie informacji w tabeli

CD 1/47

1a Posłuchaj dwukrotnie dialogu i wskaż właściwe odpowiedzi: A, B lub C.

1 Was kauft Tobias?

2 Wie viel kosten die Schulsachen?

A 5,80 Euro. **B** 4,20 Euro. **C** 10 Euro.

1b Napisz w trzech zdaniach, co Tobias kupuje, czego nie kupuje i ile kosztują te rzeczy.

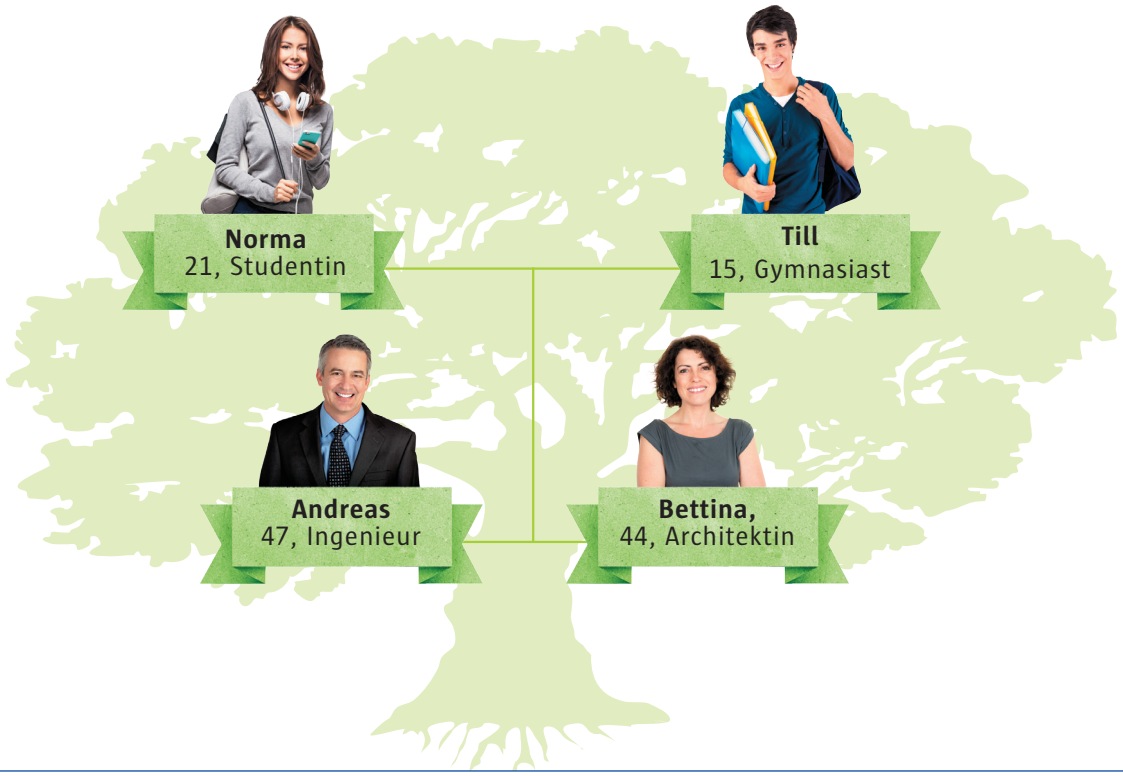
AUTORKA: Marta Torenc

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2019

Przykładowe techniki testowania/oceniania sprawności mówienia

- Opisywanie lub komentowanie obrazka, zdjęcia, grafiki
- Odgrywanie roli na podstawie karty z opisem
- Tworzenie wypowiedzi na zadany temat
- Prowadzenie rozmowy na zadany temat
- Relacjonowanie zdarzeń na podstawie podanych haseł

7 **Opisz w 10 zdaniach Tilla i jego rodzinę na podstawie ich drzewa genealogicznego.**

AUTORKA: Marta Torenc

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2019

Przykładowe techniki testowania/oceniania umiejętności czytania ze zrozumieniem

- Wybieranie uzupełnień (technika wielokrotnego wyboru)
- Ocenianie zdań (prawda/fałsz)
- Dobieranie informacji
- Uzupełnianie luk
- Uzupełnianie brakujących fragmentów tekstu
- Chronologiczne układanie fragmentów tekstu
- Uzupełnianie informacji w tabeli

2 **Uzupełnij poniższy e-mail zdaniami A–F. Jedno ze zdań podano dodatkowo.**

Hallo Martin,

danke für die Fotos. Hier sind die Antworten auf deine Fragen zum Thema Schule.
Ich gehe auf das Schiller-Gymnasium in der Seestraße. **(1)** _ Das heißt, es hat Tradition. Das finden meine Eltern schön. Es ist klein, hat aber zwei Sporthallen. Wir haben fünf Stunden Sport in der Woche. **(2)** _ Sport ist ja mein Lieblingsfach.
Ich bin in der 7b und lerne Englisch und Spanisch. Die 7a hat Französisch. In der 8. Klasse bekommen wir noch eine Fremdsprache. **(3)** _ Fremdsprachenlernen finde ich ein bisschen schwer. Aber du bist ja ein Sprachtalent!
Der Unterricht dauert maximal bis 15.15 Uhr und am Mittwoch und Freitag nur bis 13.25 Uhr. **(4)** _ Also habe ich auch am Samstag und Sonntag nicht viel Zeit für meine Hobbys und Freunde.
Na ja, so ist das Leben im Gymnasium. **(5)** _ Oder ist das alles?
Viel Spaß beim Interviewen!

Gruß

Jana

A Das finde ich toll.
B Aber: Ja, unsere Lehrer geben uns immer viele Hausaufgaben auf.
C Brauchst du noch mehr Informationen für dein Interview?
D Hast du auch viele Tests?
E Es ist 110 Jahre alt.
F Vielleicht nehme ich Italienisch?

Przykładowe techniki testowania/oceniania sprawności pisania

- Tworzenie wypowiedzi na zadany temat
- Tworzenie wypowiedzi według instrukcji
- Uzupełnianie wypowiedzi (tzw. dymków) w komiksie
- Tworzenie wypowiedzi na podstawie podanych informacji
- Uzupełnianie tekstu

AUTORKA: Marta Torenc

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2019

8 **Napisz e-mail do koleżanki / kolegi z Niemiec zgodnie z poleceniem. Opisz w dziesięciu zdaniach swój pobyt w hotelu nad Adriatykiem i hotelowe posiłki.**

Du bist seit einer Woche in einem Hotel an der Adria und isst dort dreimal am Tag. Das Hotel ist schön, du schwimmst sehr viel, machst Sport und lernst neue Freunde kennen. Aber das Essen schmeckt leider gar nicht. Warum? Wie sind das Frühstück, das Mittagessen und das Abendessen?

Przykładowe techniki testowania/oceniania znajomości słownictwa

- Uzupełnianie luk w zdaniach lub w krótkich tekstach
- Podawanie synonimów lub antonimów
- Podpisywanie zdjęć lub ilustracji
- Grupowanie wyrazów według odpowiednich kryteriów semantycznych
- Zastępowanie wyrazów innymi o podobnym znaczeniu
- Podawanie wyrazów na podstawie ich definicji
- Podawanie odpowiednika wyrazu w języku ojczystym lub obcym
- Opisywanie znaczenia wyrazu w języku ojczystym lub obcym

4 **Zapisz godziny słownie w dwóch wariantach.**

1

2

3

4

5

6

AUTORKA: Marta Torenc

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2019

Przykładowe techniki testowania/oceniania znajomości gramatyki

- Wybieranie poprawnej formy wyrazu spośród kilku podanych
- Podawanie poprawnej formy wyrazu na podstawie obrazka
- Stosowanie poprawnej formy wyrazu w zdaniu lub tekście (uzupełnianie luk)
- Tłumaczenie fragmentów zdań na język obcy
- Układanie zdań lub fragmentów zdań z podanych elementów leksykalnych
- Przekształcanie zdań
- Łączenie ze sobą zdań z wykorzystaniem odpowiednich spójników

5 **Do podanych rzeczowników dobierz odpowiedni czasownik i ułóż zdania według przykładu. Pamiętaj o dodaniu rodzajników określonych i odpowiednich przyimków.**

Przykład: Lampe – Sessel – Regal – liegen / stehen
→ Die Lampe steht zwischen dem Sessel und dem Regal.

an ● auf ● in ● hinter ● zwischen ● neben ● über ● unter ● vor

1 Zeitung – Tisch – liegen / stehen
2 Bücher – Regal – hängen / stehen
3 Foto – Wand – stehen / hängen
4 Bett – Teppich – stecken / liegen
5 Bild – Sofa – hängen / stecken
6 Nachttisch – Bett – liegen / stehen
7 Schrank – Tür – hängen / stehen
8 Sessel – Fernseher – stecken / stehen
9 Sofa – Lampe – Vase – liegen / stehen

Przykładowe techniki testowania/oceniania wymowy

- Identyfikowanie dźwięków w usłyszanych wyrazach
- Imitowanie dźwięków
- Nazywanie przedmiotów znajdujących się na ilustracji
- Głośne odczytywanie krótkich zdań, grupy wyrazów
- Oznaczanie intonacji symbolami
- Oznaczanie akcentowanych sylab symbolami

8.3. Ocenianie uczniów z problemami dyslektycznymi

Dysleksja jako zaburzenie rozwojowe może w bardzo różnym stopniu stwarzać uczniom przez nią dotkniętym trudności w czytaniu i pisaniu. U podstaw dysleksji leży najczęściej deficyt przetwarzania fonologicznego. Z punktu widzenia procesów uczenia się języków obcych istotne jest ustalenie, że deficyt ten podlega transferowi z języka ojczystego do obcego[24], co może negatywnie wpływać na poziom osiągnięć w tym języku właśnie w obszarze sprawności czytania ze zrozumieniem i pisania, ale także w pracy nad leksyką i strukturami gramatycznymi. Zminimalizowanie tych trudności u uczniów wymaga odpowiedniego treningu indywidualnego.

[24] Joanna Nijakowska, *Język obcy dla ucznia z dysleksją*, w: *Nauka języka obcego w perspektywie ucznia*, Komorowska H. (red.), Warszawa, Oficyna Wydawnicza Łośgraf, 2011, s. 315

AUTORKA: Marta Torenc

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2019

Ocenianie osiągnięć uczniów z dysleksją powinno przede wszystkim opierać się na indywidualnym traktowaniu ucznia, porównywaniu uzyskanych wyników z wcześniejszymi osiągnięciami. Istotne jest, aby uczniowie dyslektyczni dostrzegli, że ich wysiłek nie idzie na marne i przynosi postępy. Nie chodzi o obniżanie wymagań edukacyjnych, ale o stworzenie warunków do możliwie najefektywniejszej nauki. Osoby dyslektyczne czytają wolniej, dlatego na sprawdzianach potrzebują więcej czasu na wykonanie poszczególnych zadań i skupienie uwagi. W trakcie oceny prac pisemnych nauczyciel może skupić się na wybranych aspektach, np. realizacji intencji komunikacyjnej, doborze słownictwa i struktur, pomijając kwestie błędów ortograficznych. Możliwe jest także zastąpienie niektórych prac pisemnych formą ustną. Warto umożliwić uczniowi przygotowywanie prac pisemnych z pomocą programu komputerowego sprawdzającego pisownię.

Na koniec warto wspomnieć, że uczeń z głęboką dysleksją rozwojową może być zwolniony z nauki drugiego języka obcego nowożytnego w całym III etapie edukacyjnym, o ile uzyska on odpowiednią opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej. Możliwość taką daje rozporządzenie *Ministra Edukacji Narodowej z dnia 3 sierpnia 2017 r. w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych*[25].

8.4. Samoocena ucznia

Samoocenę należy rozumieć jako umiejętność krytycznej analizy procesu własnej nauki, w efekcie czego można określić jej mocne i słabe strony. Podstaw umiejętności samooceny należy upatrywać w postawie refleksyjnej ucznia i nauczyciela, której istotą jest dążenie do krytycznej, wszechstronnej analizy problemu oraz chęć poszukiwania efektywnych rozwiązań. Samoocena ma zatem pomóc uczniowi w szukaniu rozwiązań i wprowadzaniu zmian, w podejmowaniu realnych kroków realizujących nowe pomysły.

W ostatnich latach pojawiło się szereg inicjatyw dotyczących samooceny w nauczaniu języków obcych. Również w podstawie programowej dla szkół samoocena znalazła swoje miejsce w jednym z wymagań szczegółowych. Jeśli chodzi o formy wspierania samooceny, mogą to być ankiety ewaluacyjne przybierające kształt listy pytań lub stwierdzeń dotyczących postępu dokonanego przez ucznia. Także sekcje samooceny z odpowiednimi ćwiczeniami, odzwierciedlającymi stopień opanowania materiału, tzw. testy samooceny, przyczynią się do rozwijania samooceny. Inną możliwość stwarzają pytania pochodzące od nauczyciela, skłaniające ucznia do refleksji nad swoimi słabymi lub mocnymi stronami. Warto pamiętać, że samoocena wymaga od ucznia znajomości w miarę szczegółowych kryteriów opisu własnej wiedzy językowej i umiejętności, dlatego dużym wsparciem dla niego będą cele nauki sformułowane dla każdego rozdziału podręcznika. Ponadto jednym z edukacyjnych narzędzi samooceny jest wspomniane wcześniej *Europejskie Portfolio Językowe* (EPJ).

Do pożądanych efektów praktykowania samooceny przez ucznia można zaliczyć[26]:

- bardziej precyzyjną ocenę własnej kompetencji językowej,
- postrzeganie kompetencji językowej jako umiejętności, a nie tylko wiedzy,
- rozwijanie pozytywnego podejścia do swoich osiągnięć,
- pełniejsze utożsamianie się z językiem obcym w zakresie, który uczeń opanował,
- zwiększanie efektywności uczenia się w konkretnych, wyznaczonych przez ucznia obszarach.

[25] Dz.U. 2017 poz. 1534

[26] Por. Piotr Steinbrich, *Samoocena w klasie językowej – donkiszoteria czy praca u podstaw?* w: Języki Obce w Szkole, nr 3/2015, s. 35

AUTORKA: Marta Torenc

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2019

Przykładowy test samooceny ucznia

KAPITEL 4

4. Test

CD 1/58

1 **Posłuchaj dwukrotnie trzech dialogów i wybierz właściwe odpowiedzi: A, B lub C.**

1 Wann gehen das Mädchen und der Junge bowlen?
A Am Donnerstagmittag.
B Am Donnerstagnachmittag.
C Am Donnerstagabend.

2 Was wollen die Mädchen machen?
A Sport.
B Einkaufen.
C Die Stadt besuchen.

3 Wo sind die Personen?
A Zu Hause.
B In der Sporthalle.
C Im Park.

2 **Przeczytaj e-mail i powiedz, które ze zdań 1–8 są zgodne z jego treścią, a które nie.**

Hallo Jule,

wie geht es dir? Mir geht es gut. Meine neue Klasse kenne ich noch nicht gut. Aber mein Klassenlehrer ist in Ordnung. Leider habe ich nur sehr wenig Freizeit. Der Unterricht ist hier von Montag bis Freitag, jeden Tag bis vier Uhr. Zu Hause bin ich dann erst Viertel vor fünf. Am Mittwochnachmittag habe ich Training (immer noch Judo) und am Freitagnachmittag gehe ich zum Zeichenkurs. Wir zeichnen gerade Comics. Das finde ich toll. Wir machen da auch sehr viel am Computer. Ich schicke dir meinen Comic mit.
Wollen wir am Samstagnachmittag skypen? Anrufen ist teuer.

Viele Grüße aus Boston

Arthur

PS Findest du, ich kann gut malen?

1 Arthur besucht eine neue Schule.
2 Er findet seinen Klassenlehrer nett.
3 Er kommt um 17.15 Uhr nach Hause zurück.
4 Er hat nur zwei Nachmittage in der Woche frei.
5 Er liest gerade viele Comics.
6 Er schickt Jule einen Comic per E-Mail.
7 Er will am Wochenende mit Jule skypen.
8 Er wohnt jetzt in Boston.

3 **Powiedz, który znak interpunkcyjny należy wstawić na końcu zdań 1–8: kropkę czy znak zapytania.**

1 Können Sie Schlittschuh laufen_
2 Um neun musst du zu Hause sein_
3 Müsst ihr am Samstag Mathe lernen_
4 Wollen wir am Wochenende tanzen gehen_
5 Morgens kaufe ich ein Croissant_
6 Lesen Ihre Kinder gern Bücher_
7 Will Emma mitkommen_
8 Um 20.15 Uhr kommt ein Krimi_

AUTORKA: Marta Torenc

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2019

4 **Przekształć zdania 1–8 według przykładu.**

Przykład: Am Vormittag bin ich in der Schule. → Ich bin am Vormittag in der Schule.

1 Um 5.30 Uhr steht Jana auf.
2 Wir sehen abends fern.
3 Ich kaufe am Wochenende nicht ein.
4 Am Samstag kommt meine Freundin.
5 Der Test ist morgen.
6 Die meisten Menschen arbeiten von Montag bis Freitag.
7 Ich muss jetzt gehen.
8 Am Sonntag wollen wir Franka besuchen.

5 **Uzupełnij zdania 1–8 podanymi czasownikami w odpowiedniej formie.**

aussehen ● essen ● frühstücken ● machen ● mitkommen ● schlafen ● sehen ● trinken

1 _ Sie gern Kaffee?
2 Was _ du zu Mittag?
3 Dein Freund _ aber gut _!
4 Meine Mutter _ nicht gern lange.
5 Mara _ mit uns _.
6 _ du vor der Schule?
7 _ ihr gerne Actionfilme?
8 Am Wochenende _ wir eine Radtour.

6 **Odpowiedz całymi zdaniami na pytania 1–8.**

1 Wen rufst du gern an?
2 Siehst du morgens fern?
3 Wann kommst du heute nach Hause zurück?
4 Um wie viel Uhr gehst du schlafen?
5 Stehst du gern früh auf?
6 Wann schläfst du aus?
7 Um wie viel Uhr fängt dein Unterricht an?
8 Wann kaufen deine Eltern ein?

7 **Przetłumacz podane zdania na język niemiecki.**

1 Która jest godzina?
2 O której godzinie zaczyna się mecz piłki nożnej?
3 Czy pójdziesz z nami?
4 Czy umiecie grać w szachy?
5 Czy chcesz się przyłączyć?
6 W soboty moi koledzy grywają w kręgle.
7 Co robisz we wtorek rano?
8 Mój brat je obiad w stołówce.

8 **W sześciu zdaniach opisz w języku niemieckim zajęcia Bartka w tygodniu i w weekend. Podaj tylko dni tygodnia i pory dnia.**

Poniedziałek	16.30–17.30	*tenis*
Wtorek	18–19.30	*kurs angielskiego*
Środa	6.30–7.15	*basen*
Czwartek	18–19.30	*kurs angielskiego*
Piątek	16–17.30	*kurs tańca*
Sobota	11–12	*jogging*
Niedziela		*wolne!!!*

AUTORKA: Marta Torenc

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2019

8.5. Wewnątrzszkolny system oceniania

Ocenianie osiągnięć ucznia na lekcji języka obcego odbywa się w ramach oceniania wewnątrzszkolnego, które ma na celu m.in. informowanie ucznia o poziomie jego osiągnięć edukacyjnych i postępach, wskazywanie jak powinien się dalej uczyć, motywowanie ucznia do dalszych postępów w nauce i zachowaniu, dostarczanie rodzicom i nauczycielom informacji o postępach i trudnościach w pracy nad językiem. System oceniania wewnątrzszkolnego, jako element statutu danej szkoły, zawiera m.in. informację na temat:

- wymagań edukacyjnych niezbędnych do otrzymania przez ucznia poszczególnych ocen,
- sposobów sprawdzania osiągnięć uczniów,
- zasad ustalania ocen bieżących, śródrocznych oraz rocznych ocen klasyfikacyjnych,
- warunków i sposobu przekazywania rodzicom informacji o postępach i trudnościach w nauce oraz o szczególnych uzdolnieniach ucznia.

System oceniania na lekcji języka obcego powinien być zatem spójny z systemem obowiązującym w danej szkole, dogłębnie przemyślany i konsekwentnie realizowany.

AUTORKA: Marta Torenc

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2019

Bibliografia

Bimmel Peter, Kast Bernd, Neuner Gert, *Deutschunterricht planen*, Berlin, Monachium, Langenscheidt, 2003.

Bimmel Peter, Rampillon Ute, *Lernerautonomie und Lernstrategien*, Berlin, Monachium, Langenscheidt, 2000.

Borgensztajn Joanna, Karczewska-Gzik Agnieszka, Milewska Marta, Witkowska Elżbieta, Malinowski Michał, *Wytyczne do tworzenia programów nauczania i scenariuszy zajęć*, Warszawa, Ośrodek Rozwoju Edukacji, 2018.

Czura Anna, *Dziesięć lat Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego i Europejskiego Portfolio Językowego* – konferencja na uniwersytecie w Groningen, w: "Języki Obce w Szkole", nr 1/2012, s. 98–102.

Decke-Cornill Helene, Lutz Küster, *Fremdsprachendidaktik*, Tübingen, Narr Verlag, 2010.

Doyé Peter: *Typologie der Testaufgaben für den Unterricht Deutsch als Fremdsprache*, Berlin, Langenscheidt, 1992.

Europejskie portfolio językowe dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych i studentów, https://www.ore.edu.pl/2015/03/europejskie-portfolio-jezykowe-epj/

Council of Europe: Coste Daniel, North Brian, Sheils Joseph, Trim John, *Europejski system opisu kształcenia językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie*, Warszawa, Wydawnictwa Centralnego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli, 2003.

Glaboniat Manuela, Müller Martin, Rusch Paul, Schmitz Helen, Wertenschlag Lukas, *Profile deutsch. Gemeinsamer europäischer Referenzrahmen. Lernzielbestimmungen. Kannbeschreibungen. Kommunikative Mittel. Niveau A1–A2, B1–B2, C1–C2*, Berlin, Monachium, Langenscheidt KG, 2005.

Jaworska Mariola, *Uczeń ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się na lekcji języka obcego a ocenianie,* w: *„Języki Obce w Szkole"*, nr 4/2013, s. 81–88.

Jedynak Małgorzata, *Inicjatywy Rady Europy i Komisji Europejskiej na rzecz wspierania refleksyjności nad procesem uczenia się i nauczania języka obcego*, w: „Neofilolog" nr 43/1, 2014, s. 95–109.

Komorowska Hanna, *O programach prawie wszystko*, Warszawa, WSiP, 1999.

Komorowska Hanna, *Rola nauczyciela – mity i slogany a rzeczywistość*, w: „Neofilolog" nr 45/2, 2015, s. 143–155.

Komorowska Hanna, *Cel kształcenia językowego – autonomia ucznia,* w: *Nauka języka obcego w perspektywie ucznia*, Komorowska H. (red.), Warszawa, Oficyna Wydawnicza Łośgraf, 2011, s. 58–77.

Komorowska Hanna, *Metodyka nauczania języków obcych*, Warszawa, Fraszka Edukacyjna, 2005.

Komorowska Hanna, *Sprawdzanie umiejętności w nauce języka obcego. Kontrola, ocena, testowanie*, Warszawa, Fraszka Edukacyjna, 2005.

Nijakowska Joanna, *Język obcy dla ucznia z dysleksją,* w: *Nauka języka obcego w perspektywie ucznia*, Komorowska H. (red.), Warszawa, Oficyna Wydawnicza Łośgraf, 2011, s. 312–331.

Piotrowska-Skrzypek Małgorzata, *Łączenie rozwoju kompetencji kluczowych i produktywnych w języku obcym*, w: „Języki Obce w Szkole", nr 2/2016, s. 78–84.

Stasiak Halina, *Wybrane psychodydaktyczne uwarunkowania uczenia się i nauczania języków obcych*, Gdańsk, Wydawnictwo UG, 1992.

Steinbrich Piotr, *Samoocena w klasie językowej – donkiszoteria czy praca u podstaw?*, w: „Języki Obce w Szkole", nr 3/2015, s. 33–37.

Werbińska Dorota, *Proces uczenia się uczniów w liceum,* w: *Nauka języka obcego w perspektywie ucznia*, Komorowska H. (red.), Warszawa, Oficyna Wydawnicza Łośgraf, 2011, s. 160–176.

Zawadzka Elżbieta, *Nauczyciel języków obcych i jego niepełnosprawni uczniowie*, Kraków, Oficyna Wydawnicza Impuls, 2010.

AUTORKA: Marta Torenc

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2019

Akty prawne

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. uchwalona przez Zgromadzenie Narodowe w dniu 2 kwietnia 1997 r., przyjęta przez Naród w referendum konstytucyjnym w dniu 25 maja 1997 r., podpisana przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 16 lipca 1997 r., Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 17 stycznia 2012 r. w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela. Dz.U. z 2012 r., poz. 131

Ustawa o systemie oświaty z dnia 7 września 1991 r. z późniejszymi zmianami (wersja ujednolicona). Dz.U. z 2017 r. poz. 2198, 2203 i 2361

Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela z późniejszymi zmianami (wersja ujednolicona). Dz.U. z 2017 r., poz. 1189 i 2203

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 marca 2017 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół. Dz.U. z 2017 r., poz. 703

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej. Dz.U. z 2017, poz. 356

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 roku w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach. Dz.U. z 2017 poz. 1591

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 sierpnia 2017 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli. Dz.U. z 2017 r., poz. 1575

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 3 sierpnia 2017 r. w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych. Dz.U. 2017 poz. 1534

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 stycznia 2018 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia. Dz.U. z 2018 r., poz. 467

AUTORKA: Marta Torenc

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2019